

subotički dvotjednik

Godina II. • Broj 27 • 15. srpnja 1995. • Cijena 1 dinar

Žetvena pravila igre država – seljak

POLITIKA DOBROVOLJNE PRINUDE

U posljednjih četiri-pet svaka je godina glave otkupa žita teža, samim tim i neizvjesnija. Blizjedeći ovu logiku neizbježno se nameću pitanja: zašto i dokle?

Odgovor na prvo, toliko često ponavljan, je nekoliko jednostavniji: zato što je poljoprivreda grana iz koje se još koliko-toliko može izvući novca da bi se, prije svega, imelamogao izdržati na račun svih vegetirajućih – i seljaka i građana. Drugo svojom oznanicom daje mogućnost nagađanja u širokom luku, a odgovor (samim tim i rješenjeneka svatko pronalazi sam. Jer, novine su govinama pune izjava da se ovako više ne može, a jedino što se vremenom mijenja su neti, sve gori i gori. Stoga i sugestija da se svatko sam snalazi ima opravdano pokriće. Nime, pojedini su se vlasnici ovdašnjih zemljoradničkih zadruga ovih dana uputili u Makoloniju. Zašto? I to se da pretpostaviti. Koliko njima pođe uspješno valjda od toga ne imati štete ni njihovi povjerenici.

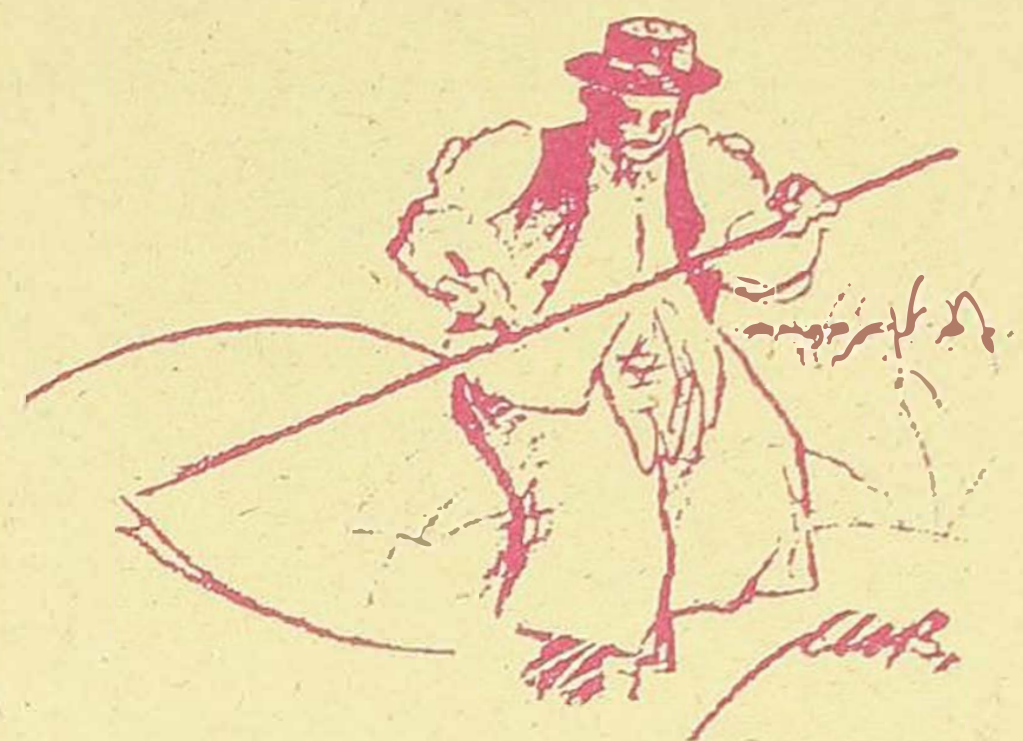
Što se tiče armije vlasnika parcela preplatenih na milost od 28 para po kilogramu žita, tek njih očekuju brojna pitanja. Teško je povjerovati da će država uvažiti računice ovih zemljoradničkih sindikata po kojima je kupni minimum varirao od 32 do 55 para po kilogramu. Jer, računica je jedno, a praksa sas drugo. Do današnjega dana (12. srpnja)

Budućnost mladima: prototip kombajna „potkup '96”

u silose „Fidelinke”, prema riječima referenta nabavke Lászla Uborija, primljeno je „na čuvanje” 28.929 tona žita. Od toga 23.854 tone iz individualnog sektora!

(nastavak na str. 4)

Tajna žita

*Kako je jutros
klasje bilo lijepo
u svojoj plodnoj tuzi
dok se zrnevlje
veselo pripremalo
svatovskoj tajni.
Znaju samo bački risari.*

Program „Dužijance '95

Početak žetvenih svečanosti

Promocijom video kazete „Subotičkog tamburaškog orkestra” 28. lipnja započela je ovogodišnja proslava „Dužijance '95”. I ove godine, doista bogat program, nastavlja se već danas (15. srpnja) **natjecanjem risara** u Ljutovu s početkom u 6 sati. Sutradan, u trajanju od 16. do 26. srpnja započinje jubilarna **kolonija slamarki** u Tavankutu. Svečano otvorenje u mjesnom Domu kulture bit će u 20 sati. Četiri seoske dužijance održavat će se po sljedećem rasporedu; 16. srpnja **Stari Žednik**, 23. srpnja **Tavankut**, 30. srpnja **Đurđin** i 6. kolovoza **Mala Bosna**. 30. srpnja na gradskom hipodromu održat će se tradicionalne **konjičke utrke** s početkom u 15 sati, a dva dana kasnije (1. kolovoza) počinje **natjecanje aranžera izloga** u subotičkim prodavaonicama. Izložba **Žena i majka u likovnom i pučkom stvaralaštvu**, kao i izložba **Likovne sekcije HKC „Bunjevačkog kola”** bit će 3. kolovoza u Likovnom susretu s otvorenjem u 19 sati. Tradicionalno **veliko kolo** održat će se u prostorijama „Bunjevačkog kola” 5. kolovoza u 19 sati. Dvije **književne večeri**, koje se organiziraju u spomen Matije Poljakovića i Marka Vukova, predviđene su za 9. i 10. kolovoz u dvorani „Bunjevačkog kola” s početkom u 17 i 19 sati. Jedanaestoga kolovoza započinje izložba **etno park** na Trgu slobode, a istog dana je i otvorenje **izložbe slamarki**, nastalih na Koloniji, u vestibulu Gradske kuće u 19 sati. U crkvi sv. Terezije 12. kolovoza održat će se **svečano večernje** u 18 sati, a nakon toga u 20 sati, na Trgu slobode bit će **skupština risara**. Nedjelja, 13. kolovoza, centralni je dan ovogodišnje „Dužijance”: u 9 sati je **blagoslov i ispraćaj bandaša i bandašice** iz crkve sv. Roka; u 10 sati u crkvi sv. Terezije je **euharijstijsko slavlje**, koje će predvoditi subotički biskup, a u 11.30 **svečana povorka** „Dužijance” će krenuti ulicama grada. Istoga dana, navečer, bandašica priređuje svoje **kolo** u dvorištu župe sv. Roka u Keru. I ovogodišnja „Dužijanica” završava se **proštenjem na Bunariću** 26. i 27. kolovoza.

(t. ž.)

Tajna panonskog sindroma

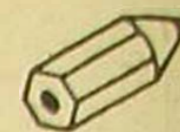
Panonski sindrom, kako se često naziva slavni fenomen samoubojstava u ovom kraju, opravdava svoj naziv s osam novih žrtvica za protekla dva tjedna. Izlaz je u mrtni samo u tri dana pokušalo pronaći čak njih sedmero. Nažalost, uspješno.

Sindrom je dodatno pojačan i velom tajne nerazumljivom šutnjom predstavnika subotičkog MUP-a, čak i o najelementarnijim podacima umrlih od svoje ruke (starost, ob, status...). Naravno, razumljiva je boja medicinskog osoblja i pogrebnih poduzeća i nelagoda rodbine da daju bliže podatke o motivima ove strašne odluke.

Novinarima je tako preostalo da objašnjenje potraže od psihijataru i sociologa kao jedinih izvora za kakvo-takvo rasvjetljavanje ovog dugogodišnjeg problema Subotice. Tako odgovori o ravnici koja pospješuje depresiju, alkoholizmu, stoljetnoj političkoj (i egzistencijalnoj) nesigurnosti zbog mijenjanja „gazda” i blizini granice trebaju poslužiti kao polazište odgovora, prije svega najbližima: zašto?

Ovako, Subotičani bez pravih odgovora o motivima samoubojstava mogu izvući i zaključak da je Banat brdovit, a Kosovo politički stabilno.

Zlatko Romić

Prošla godina

Godinu dana u životu izlaženja novina nije period koji bi ijedan list u potpunosti profilirao. Nadamo se da u biti nismo odstupili od osnovne koncepcije, zacrtane u uvodniku 1. broja, koji se pojavio 16. srpnja 1994. Za ovu prigodu neka nam bude dopušteno citirati sami sebe, podsjećanja radi, a naslov uvodnika je bio „Lokalno kao univerzalno”: „Naša intencija je usmjerena protivu mržnje kao pogleda na svijet, protivu mržnje kao stava. Nastojat ćemo to postići novim stilom, drugačijim jezikom, kritičkim odnosima prema stvarima i pojavama koji nas neposredno okružuju.

Reći da će dvotjednik zastupati liberalno-gradansku opciju i uz to nastojati zadržati poziciju neovisnosti je točno, ali samo po sebi ne govori mnogo. Jer u državi gdje vlada tiranija slobode i gdje javna riječ nema pravo značenje niti težinu, i gdje se prednost daje moći, a ne pravdi, te odrednice ne upućuju na bit same stvari. Dodamo li ovome da nas je na ovim prostorima zadesila nesreća, te su nam povijest izučavali literate koju su nam potom politički tumačili, poistovjećujući kontinuitet s identiteom, a što nas je sve odvelo u slijepi nacionalizam, tronirajući provincijalne političke razloge iznad istine. Na taj način kolektivno vraćeni smo u XVI. stoljeće, u svijet mapa i obilježavanja. Tako smo jednu smjelu i naprednu političku ideju iz Shakespearevoga 'Kralja Leara' pretvorili u bolnu tragediju i našu duhovnu sramotu.

Kralj Lear kaže:

Sad naš tajni otkrit ćemo smjer,
Dajte, mi tu mapu. Podijelili smo,
znajte, na troje kraljevstvo.”

Koliko smo u kontekstu zacrtanoga uspjeli, prepustit ćemo vašem sudu, štovani čitatelji. Nemamo razloga ni slaviti ni radovati se, što ne znači da smo nezadovoljni. Zadovoljni smo što smo istrajali u kontinuitetu izlaženja, a nije bilo lako niti smo u to sami bili uvjereni. Problema je bilo, od materijalnih, kadrovskih do tehničkih. Neke smo riješili, neke rješavamo, a neke ćemo uz vašu pomoć, nadamo se, riješiti. Vaša pomoć mogla bi se sadržati u davanju prijedloga, sugestija, ali i u kritici. Dragocjena pomoć bila bi ako bi stari pretplatnici obnovili pretplatu, novi pridošli i skupa širili krug čitatelja.

Broj suradnika u listu stalno se je povećavao. Nastojat ćemo da tako bude i nadalje, kako bismo postali raznovrsniji i sadržajniji.

Ovom prigodom zahvaljujemo se čitateljima, suradnicima, simpatizerima i sponzorima subotičkog „Žiga”.

Uzrok ludila

„Danima ljudi umiru od žeđi, a onda se podave u poplavama”. Ovu „mudru” konstataciju mogli smo pročitati na početku enciklopedijskog smušenog teksta gospodina Miloša Ignjatovića u novosadskom „Dnevniku” 9. srpnja 1995. naslovljenom „Poludelo i vreme i ljudi”. Nakon pročitanooga teksta jedino moguće suvislo pitanje koje se nameće je: tko je ovdje lud? Članak je po našem sudu zanimljiv jedino po tomu što uzrok toga kataklizmičnog ludila gospodin Ignjatović vidi i nalazi u svemu onome što nema veze sa stvarnim ludilom. A ono je, ponovno po našem sudu, upravo u toj i takvoj vrsti tekstova objavljivanim u proteklom periodu diljem sadašnjih i bivših prostora i u štampi i u tisku. Da nam otkrije „da su ljudi stvarno poludeli” gospodin Ignjatović izmiješao je sve. Po njemu krivi su: hrvatsko vrhovništvo, hrvatski veleposlanik, Slovenija, Janša, hrvatski steg, Amerikanci, Trojanski konj, grčki prijatelji, neki Beogradani, Clinton, Nijemci, Japanci, Kinezi, Kraljević Marko, Makedonci, Nada Nagy Torma, Antal Gajódi, Đorđe Šefčić, József Kasza, četrdesetak subotičkih direktora, Madarska, vatrogasac Matuska, Kragujevac, novinar „Washington Posta”, Soros fondacija, Prag, Rade Radovanović (on piše Radović), „Naša borba”, Bela Tonković, Deklaracija, HKC „Bunjevačko kolo”, Bunjevci-Hrvati, samo Bunjevci, Bunjevačka matica, Matica srpska iz Novoga Sada, „Žig”... Izmiješao je gospodin Ignjatović do te mjere sve da od toga boli glava kako sam konstatira. A mi dodajemo: od takvih tekstova (ne tvrdimo i novinara) ne samo da boli glava, već u stomaku raste mučnina i gadenje. Povod da ovako miksira kako su poludjeli i vrijeme i ljudi on nalazi u subotičkom „Žigu”. Pa piše: „Ovo nije buđenje toka normalne svesti, kako tvrdi subotički 'Žig' jer se buđenjem toka normalne svijesti bavi u sferi informisanja”. A „Žig” nije tvrdio ništa, već je to bio naslov našega teksta nakon susreta četrdesetak predstavnika redakcija nezavisnih lokalnih medija u Kragujevcu, organiziranog u povodu jubileja 60. obljetnice kragujevačke „Svetlosti”, gdje je redakcija „Žiga” bila pozvana.

Iz cijelog toga galimatijasa vrijedno je njegovo viđenje subotičke političke scene. I piše: „S obzirom da su subotički lopovi svrstani u nacionalne i stranačke tabore, dospelice tamo i zemljoradnici, ne njihovom voljom”. Sada eto znamo gdje se nalaze svi subotički lopovi. Gospodine Ignjatoviću, jedino u čemu se s Vama slažemo je u to što zemljoradnici ni subotički, pa ni oni drugi, neće tamo dospjeti svojom voljom, jer su kriminalci o kojima ništa ne pišete na nekoj drugoj strani.

Vojislav Sekelj

Izlazak ovog broja „Žiga”
financijski je potpomogla
SOROS fondacija Jugoslavije

In memoriam
Na vest o smrti Gojka Nikoliša

Bolji od drugih

Vest o smrti Gojka Nikoliša pogada drugačije nego obična tužna vest. Umro je jedan izuzetan i neobičan čovek. Neobičan ne samo zato što je bio drugačiji, nego zato što je bio bolji od drugih. Borac – Španac, partizanski general – lekar, srpski akademik – kosmopolita, javni delatnik – mislilac, svest i savest svoga vremena i svoje izgubljene domovine.

Zlo koje nije mogao da snosi, nije pristao ni da podnosi. Hrabrost, čestitost i mudrost, tri izrazite osobine u jednom čoveku neprekinute u toku celog burnog životnog puta, to je sva ta neobičnost, dragocena koliko i retka.

Život oko njega skratio je njegov život, a njegova smrt osiromašila je i njegove savremenike, a pogotovo njegove brojne prijatelje i poštovaoce.

Mirko Tepavac
„Naša borba”, 13. srpnja

Dva nezavisna lista ovih dana bilježe jubileje vrijedne pažnje. Kragujevačka „Svetlost” proslavila je na Vidovdan (28. lipnja) 60. rođendan, a „Novi Pančevac” 6. se srpnja pred svojim čitateljima pojavio stoti put.

Uredništvo „Žiga” svojim kolegama u Kragujevcu i Pančevu od srca čestita jubileje, uz želju da i nadalje ostanu središta okupljanja i širenja građanske svijesti u svojim sredinama kao interesa od općeg značaja.

AUROMETAL

Žig broj 27

Adresa uredništva: Subotica

Preradovićeva 4

Telefon: (024) 30-136

Osnivač i glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj

Uredništvo: Lazar Merković, Zlatko

Romić, Ivan Rudinski, Dragan

Vidaković i Tomislav Zigmanov

Tehnički urednik: Ivan Hegediš

Tisak: „Globus”, Subotica

List je registriran kod

Ministarstva za informiranje

Republike Srbije pod brojem 1620 od

25. travnja 1994. godine

„Žig” izlazi svake druge subote

Šta da Vam kažem neodoljivi miris novca

biti carinik danas nije lako. Treba samo pro- nekolicino sati pred rampama Horgoša ili Ke- i uveriti se koliko je to težak i naporan posao; ponekad treba strpljenja, umeća i veštine u putnicima.

svako odgovoran i nimalo lak posao trebalo adekvatno i platiti. Šta je danas „adekvatno“ je možda utvrditi, ali plate koje danas cari- naju svakako ne spadaju u adekvatno. Ni sa, by navodnika.

iko, ipak, iz ove branše ne daje otkaze zbog plaćenog i napornog rada. Naprotiv, do carinika teško je doći, a odgovor zašto je to možda se sam nudi ako se malo bolje daju marke automobila na službenom par- graničnih prelaza. Sve su to, manje-više, inobili slabo plaćenih carinika, i sve su to ae koje pripadaju najboljima.

ve je to, naravno, stečeno poštenim radom, dem i poklonima tetki, ujni i stričeva sa kg Zapada, reći će vam bilo koji vlasnik „gol- mercedesa“, „opela“, „mazde“ i drugih be- stskih automobilskih koncerna. Niko i kla ništa od putnika nije uzeo, jer je to strogo b. neno.

li, baš zbog tih zabrana inspektori MUP-a ttice u minula dva meseca lišili su slobode stro carinika ili radnika koji rade poslove rjenja u špedicijama, a nešto veći broj je endovan ili premešten na druge granične eze.

ajveći biznis pojedinih carinika je, svakako, anje lažnih potvrda o „iznošenju robe“ iz ne. Radi se uglavnom o šleperima cigareta, ali z, sportske opreme i druge robe. Dovoljan je pečat u dokumentu da je roba izašla iz zemlje bogatstva i za uvoznika i izvoznika i carinika. li biznisi sklapaju se i prilikom tzv. privreme- govoza. Udari li carinik pečat da je „privremeno ena roba“ kasnije vraćena, ime začas nestane knpjutera i o njenom poreklu više nema doka- ada su siti vuci, koze na broju, a čobanin edovoljan.

isu retke, spomenimo, ni žalbe putnika koji autobusima vraćaju iz šopinga ili, naročito, i koji autobusima odlaze u domovinu na ae ili duže vreme. Često se u ovakvim slučaje- or, posle letimičnog pregleda carinika, iznos čina određuje „odoka“, a uočeni su i drugačiji di carine: „po glavi“, kada svaki od putnika ai dati određeni iznos, bez obzira da li je šta ai za carinu ili ne. Ako to neko od putnika k, odmah mu priskače u pomoć onaj kome se ko carinjenje isplati.

pomenimo, na kraju, i mito na koje takođe simuni pojedinci u ovoj službi. Protiv jednog nika sa Horgoša upravo se vodi postupak e primanja mita. Ovaj mladi čovek ne potiče lgate porodice, radi relativno kratko vreme e mogao mesečnom platom nabaviti, između tog, i luksuzni automobil. Sudu će svakako eško da dokaže ovo krivično delo. Ali, kada ijedini carinici trebalo da dokažu kojim su to ama sagradili skupocene vikendice na Kele- pleškoća ne bi bilo.

u, verovatno, ne bi pomogle ni tetke iz Ame- ni stričevi iz Nemačke, jer, bože moj, ljudi a svi podjednako ne možemo odoleti zano- n mirisu novca.

Milenko Popadić

Birokratsko-boljševička „raspodjela“ goriva KRAH JEDNOG GOSPODARSKOG SUSTAVA

Što kazati o jednom društveno-gospo- darskom sustavu u kojemu vlast ne može ili pak ne želi opskrbiti gorivom one na čijim ledima se lagodno izdržava neproduktivna industrija, te armija radnika na prinudnom „odmoru“, predimenzionirana milicija i voj- ska? Povrh svega, proizvođači hrane izdržavaju cjelokupni promašeni režim i njegov prljavi rat koji se vodi u okolnim zemljama.

Opće je poznata činjenica da pretežito poljoprivrednim proizvodima plaćaju oni kojima je privilegija da, uz odobrenje odoz- go, mogu kršiti međunarodni embargo. Ta- ko se odvija pretvorba jeftine (ispod cijene plaćene) pšenice u preskupo gorivo za ten- kove i u veliku dobit za ratne profiterere. Isto- dobno, poljodjelcima se malim žličicama „dodjeljuje“ gorivo i oko toga se pravi tolika povika da je to već ravno cirkusu.

Nažalost, ova centralističko-birokratska i u svemu boljševička komedija uopće nije zabavna, jer – iako prvenstveno stradaju poljodjelci – kasnije će stradati i cijela država. Vladajući krugovi polaze od po- grešne pretpostavke da će se poljodjelac uvijek „snalaziti“. A kada potroši sve rezerve zasijati će samo svoje njive i preći na eksternu proizvodnju. Po njihovoj procjeni i u tom će slučaju biti toliko žitarica da ćemo biti sposobni i „hiljadu godina“ šegačiti se sa cijelim svijetom kao s privatnim poljodjelci- ma i poljodjelstvom uopće. Ove pretpostav- ke, međutim, ne mogu važiti za dulji period iz prostog razloga što će doći vrijeme kada poljodjelstvo neće moći više služiti za bo- gaćenje vladajućih krugova, a njegovim izrabljivanjem poljujat će se cijeli društveni sustav.

Kolika je oholost vladajućih krugova i birokratskog aparata najbolja je ilustracija – između ostaloga – i slučaj s raspodjelom (i

vraćanjem) bonova za gorivo u subotičkom okrugu. Tragikomično je da, dok nafta uve- zena putem državnog šverca curi van grani- ca zemlje i obilato je koriste tenkovi, naše ministarstvo smisli da će putem bonova dodjeljivati pravo kupovine 30 litara po za- sijanom hektaru. Ukupna količina za okrug određuje se na osnovu toga kolika je površina bila zasijana pšenicom prošle godi- ne. Međutim, kada se ispostavilo da su pol- jodjelci prijavili veće površine no što su birokrati pretpostavljali, te nije bilo dovol- jno bonova (bolje rečeno goriva) za sve, onda se poseže za raznim prijetnjama i zah- tijeva od seljaka da vrate „višak“, a u slje- dećem periodu dijele se bonovi samo za 20 litara po hektaru. Ali ni ovo nije dovoljno – državā, odnosno režim trenira, strogoću, te će buljuk inspektora i birokrata kontrolirati koji je poljodjelac prevario državu prigo- dom prijave površina pod pšenicom. Tako će se istima „bespravno dobivene“ količine odbiti prigodom dodjeljivanja goriva za slje- deće poljoprivredne radove!

Drugovi, zar ne bi bilo djelotvornije da umjesto manje skupih boljševističkih meto- da (i državnog ratnog profiterstva) osigura- te slobodnu nabavku goriva kao u svakoj normalnoj zemlji?

Ako svemu ovome dodamo da istim pol- jodjelcima proizvodnja nije kreditirana, te da ne mogu izdržavati mašinski park, a oni izdržavaju cijeli propali gospodarski i društveni sustav koji im pšenicu plaća ispod cijene i to na više rata (pod isprikom očuvan- ja dinara), onda moramo reći da ovim nije dokazana riješenost da se sačuva nacionalna moneta i gospodarstvo, nego riješenost da se nakon umirovljenika, djelatnika i deviz- nih štediša do kraja izrabe i poljodjelci – posljednja gospodarska grana koja još fun- kcionira.

István Valihora

Saopštenje LSV

Zakon o strancima i njegove odredbe

Autobuska karta vrednija od pasoša?

U najnovijem predlogu Zakona o boravku stranaca u SRJ Savezne vlade precizno se definišu prava stranaca od momenta susreta sa jugoslovenskim carinicima do zasnivanja radnog odnosa u SRJ.

Ove odredbe su apsolutno u skladu sa pravilima međunarodnog prava, ali nisu li time jugoslovenski državljani građani drugorazredne važnosti u ovom momentu? Baviti se detaljnim regulisanjem statusa stranaca, a pri tom nipošto stavati činjenicu da je iz tzv. Jugoslavije izbeglo između 200 i 300.000 jugoslovenskih gradana koji nemaju načina da se vrata u zemlju je samo dokaz nonšalantnosti i nezainteresovanosti ove vlasti za sudbinu gradana Srbije i tzv. Jugoslavije.

Da li je odredba Zakona koja se odnosi na putne isprave u kojoj stoji da se „za ulazak u SRJ neće priznavati putna isprava države koja ne priznaje putnu ispravu Jugoslavije“, odsturnica za uvođenje novog pasoša SRJ o kojoj se već duže vreme govori u javnosti?

U tom slučaju mogli bismo da očekujemo i finalni proizvod ove vlasti: zatvaranje u rezervat, jer je SRJ međunarodno nepriznata država, a njene putne isprave u tom bi slučaju imale manji značaj od mesečnih karata za javni prevoz!

Resor za informisanje LSV
Jelena Krstonošić

(nastavak sa str. 1)

Politika

dobrovoljne prinude

Koliko je spremljeno na tavane u iščekivanju poštenih kupaca, teško da će se saznati. Na pitanje kako tumači položaj društvenih mlinskih poduzeća kojima je uloga samo skladištenje, a ne i otkup žita gospodin Ubori nije želio dati komentar, riječima da on „nije ovlašćen” za to. Zapravo, možda je to i najrječitiji odgovor. Ukoliko i budu otkupljivali to će biti iz društvenog sektora, a za pitanje privatnika zadužene su Robne rezerve, o kojima opet odlučuje savezna Vlada. Ipak, nekoć su silosi „Fidelinke” primali od 250 do 300 vagona žita dnevno, dok danas ta brojka ne prelazi granicu od 150. Razloge za takvo smanjenje gospodin Ubori vidi u „neispoštovanosti agrotehničkih mjera”, slabijim prinosima i usitnjenim parcelama. Tu je i lošija kvaliteta sjemena žita koja ove godine uglavnom spada u II. ili III. klasu „po JUS-u”. Za one koji ne znaju što će sa žitom „Fidelinka” je, kao i prošle godine osigurala uvjete ušurne meljave pšenice i to: za 100 kg pšenice dobija se 25 kg griza, brašna tipa „400” 44 kg, tipa „500” 54 kg, tipa „850” 66 kg i stočnog („crvenog”) brašna 110 kg.

A upravo tih koji „ne znaju” je najviše. Kako bi i znali kada su već u startu, od nabavke nafte do „ulaznih” troškova prijema suočeni s realnim problemima jer sve (ukoliko je dostupno) ima svoju preciznu cijenu. Naravno, za to je potrebno izdvojiti gotov novac (ponekad ni dinar ne pomaže), a isti od države zauzvrat očekivati izjednačava se s vjerom očevidaca u pomoć ukazane Gospe.

S druge strane, država se, znajući tko je u stadiu, na vrijeme osigurala monopolističkim položajem na tržištu, određujući cijenu, izgleda tek reda radi. Gotovo da je svejedno koliko je para kilogram žita kada se i tako najavljuje isplata putem „robne razmjene”. Kakvi će uvjeti u tomu vladati nije teško pretpostaviti, a tražiti logiku (ljudsku, a ne ekonomsku) posao je za gospodina Sizifa. Šuškanja o sklopljenom poslu s Rusima (jeftino) žito: (skupa) nafta su, naravno, kleveta. I nije čudan odnos vlasti (ima ih koji je precizno krste), koliko onih koji dopuštaju ovakvu politiku, politiku dobrovoljnog pristanka na prinudu. Ali, to je već drugo pitanje. Na primjer, je li nam u duši pristanak na trpljenje?

Jer, putujući nedavno u Šumadiju, vidio sam slike polja u kojima se ne raspoznaje korov od zasadene kulture. Vojvodina teško da je ikada izgledala jadnije. Krivi smo mi, što bi rekao Đole.

Zlatko Romić

Miran završetak sjednice Skupštine općine

Vruće teme za hladnije dane

Odbornici Skupštine općine kao da su jedva čekali završetak „prvog polugoda” i odlazak na odmor do sljedećeg, rujanskog zasijedanja. U prilog iznesenoj tvrdnji ide i dnevni red sačinjen, uglavnom od „neutralnih” i „pomirljivih” točaka.

Istina, sam početak sjednice odlagan je prijedlozima odbornika da se u dnevni red uvrste pitanja formiranja anketnog odbora glede financiranja „Népköra”, te rasprava o uređivačkoj politici Radio-Subotice. Ipak, najzanimljivijim se pokazao prijedlog šefa odborničke skupine SPS Dušana Stipanovića oko izglasavanja (ne)povjerenja dopredsjednici grada Stanki Kujundžić. Podsjetimo, Stipanović je u ime 11 odbornika ovo pitanje pokrenuo još na prošloj sjednici (22. svibnja) kada je Skupština zbog „nekompletnog” zahtjeva (tražen je pisani) odbila glasovati, te donijela odluka da se to učini na prvoj narednoj. Međutim, prema riječima gradonačelnika Józsefa Kasze, i ovoga puta zahtjev nije bio kompletan (!) što je izazvalo nezadovoljstvo ne samo u redovima SPS, nego i DZVM, pa je Gyula László ovakav stav gradonačelnika okarakterizirao kao neprincipijelan, savjetujući mu da „pročita zapisnik” s prošle sjednice. Ipak, sve se uglavnom završilo na ovome, a pitanje (ne)povjerenja dopredsjednici još je jednom odloženo.

Teško je procijeniti što je dulje trajalo: prijedlozi za uvrštenje pojedinih pitanja u dnevni red ili sama sjednica. Naime, sve do 15. točke odbornici gotovo da i nisu izlazili za govornicu. Tek je pitanje raspodjele općinskog novca subotičkim sredstvima informiranja izazvalo diskusiju, uglavnom oko visine iznosa gdje bi kriteriji bili naklada i periodika izlaženja (novine), a ne „dopadanje” uređivačke politike. Takav stav zastupali su Mirko Bajić (GPS) i Mirjana Čukvas (SPS), s tim što je Bajić iznio i kon-

kretnu korekciju predloženih iznosa. Slično stajalište zastupao je i Ferenc Sinkovits (DZVM) koji je za subotičko dopisništvo „Magyar Szó” predvidio 50.000, „Subotičkim novinama” 40.000, „Szabad Hét Napu” 30.000, a ostalima po 10.000 dok bi preostalih 20.000 namijenilo „posebnim izdanjima” tijekom godine. Dušan Stipanović postavio je pitanje stručnosti osobe koja dala komentar u prijedlogu oko raspodjele sredstava glede uređivačke koncepcije tj. dnevnika „Dani”. Pri kraju ocjene uređivačke koncepcije lista stoji: „Orijentacija lista osnivanja je bila da se afirmativno ističe i tumači država i srpski nacionalni interes i dužnost (...) Istovremeno, to je dovelo i do političke minorizacije nadležnosti lokalne vlasti i politike interesa građana mađarske i hrvatske nacionalnosti.” S ovakvim stajalištem Stipanović se nije složio, te je predložio da ovo pitanje još jednom razmotri. S druge strane, odbornici Károly Dudás i Ágota Gulyás (OSSM) zastupali su stajalište da „onaj tko čita 'Dane' zna kakav im je odnos glede grada i lokalne samouprave”.

Ipak, nijedna od ovih primjedbi nije ostala odbornike potaknula na diskusiju, a raspodjela sredstava predlagača usvojena je većinom glasova. Prema tome, od lokalnih novina nancijsku pomoć su dobili: „Magyar Szó” 60.000; „Subotičke novine” 50.000; „Szabad Hét Nap” 40.000; „Dani”, „Dnevnik”, „Kép Ifjuság”, „Uj Hét Nap” i „Žig” 5.000, dok preostalih 15.000 dinara namijenjeno za nanciranje „posebnih izdanja i drugih potreba”, kako u prijedlogu stoji.

Po skraćenom postupku usvojena odluka Izvršnog odbora, donijeta 3. srpnja da gradski prijevoz od 1. rujna poskupljuje za 21,7%, tj. sa sadašnjih 80 para na 1 dinar u prigradskom za 19,10%

(z. r.)

Subotičani u sastavu republičkog izaslanstva

Razvoj suradnje sa Segedinom

Zahvaljujući posredovanju čelnika subotičke lokalne samouprave, 8. je srpnja republičko izaslanstvo, predvođeno ministrom za privatno poduzetništvo g. Radivojem Đukićem posjetilo Segedin. U sastavu ovog visokog državnog izaslanstva bili su i predstavnici općine Subotice, József Kasza, Ilija Šujica, László Józsa i Illona Molnár.

Tijekom jednodnevnog radnog posjeta ovo je izaslanstvo primio gradonačelnik Segedina g. István Szalai, te je u razgovoru konstantirano da se odnos između ova dva bratska grada počeo popravljati. Izaslanstvo je bilo primljeno i u županijskoj privrednoj komori, gdje je razgovarano o konkretnim koracima privredne suradnje između dvije države. Naravno, nakon ukidanja sankcija. Dogovoreno je, također, da se formira mješovita komisija koja će planirati, te raditi na operacionalizaciji buduće suradnje. Općinsko je izaslanstvo posjetilo Deszk, selo nadomak Segedina, i tom prilikom posjetilo vrtić i školu, a predstavniku srpske manjinske samouprave upućen je poziv da posjeti Suboticu. Gradonačelniku Segedina upućen je poziv da bude gost ovogodišnje „Dužijnc”.

(t. ž.)

saopštenje OO RDSV

sedstvima javnog informisanja sa sednice
edništva reformsko-demokratske stranke
line – Subotica, održane 5. VII 1995.

estala je pojava u Subotici da organi MUP-
ivaju kriminal, koji nije dokazan ili je do-
u tako sitnom obimu da se svodi na devizni
a istovremeno su firme u kojima je
na smena rukovodstva dovedene u tešku
iju.

obzirom da se radi o velikim izvozno-uvoz-
ućama, a imajući u vidu da poslujemo u
ma embarga, poznato je da su u ovakvim
ma izvozno-uvozni poslovi svedeni na sna-
e, međusobno poverenje u inostranstvu, pa
uvek mogući izvor optuživanja za ovu ili
dnju.

iformsko-demokratska stranka Vojvodine
že podržati nijednu vrstu kriminala, ali isto
ie možemo podržati ni akcije koje se ovde
ode pod vidom otkrivanja kriminala. Imas-
isak da su pojedini postupci u firmama i
nzije koje posle toga slede, čak i stvar unu-
ih obračuna u firmama, pa i obračuna u
i ili se radi o drugim vrstama obračuna.

akovak zaključak navodi nas nepostojanje
nih stavova sudskih organa ili je to javnosti
tupno i nepoznato, kao i nepostojanje zva-
ni stavova partije na vlasti, kao npr. u
jevima „Sigma”, „29. novembar”, „Zorka”,
tremont”, nekoliko privatnih firmi, za-
Agros” i najnovije „Bratstvo”. U svim ovim
jevima nisu završeni sudski procesi, a
no utisak da se u istrazi nagada, jer se masa
odvodi i zadržava u pritvoru, a zatim se pusti
Ovde se posebno insistira na tome da par-
a vlasti kaže svoju reč. Takođe smatramo
nodnim da pravosudni organi u granicama
ćeg, daju zvanično saopštenje javnosti u
informisanosti o stanju u ovoj oblasti.

osebno smo zabrinuti što su kolektivi u kojima
akve radnje izvršene, dovedene u znatno težu
izlaznu situaciju u poslovima, jer nedostatak
iva i pravih informacija o poslovima dovodi do
nja poverenja u ove kolektive u inostranstvu,
snim tim i do otkazivanja poslova.

državamo nastojanja da se stane na put
nalu, ali mi u Subotici ne vidimo pozitivne
te ovakvih postupaka pravosudnih organa,
postavlja pitanje „ko koga goni”.

J. Kasza u posjetu Mazowietskom

Višestruki oblici kršenja prava

Prošlog se vikenda posebni izaslanik Ujed-
ninjenih naroda za kršenje ljudskih prava na ter-
itoriju bivše Jugoslavije, g. **Tadeusz
Mazowietski** susreo u Segedinu s oko 40 pred-
stavnik više nevladinih organizacija koje skrbe
na zaštiti prava čovjeka, čelnih ljudi političkih i
kulturnih organizacija manjinskih zajednica u
SR Jugoslaviji, kao i s istaknutim osobama nacio-
nalnih manjina. Među pozvanima bio je i gradona-
čelnik Subotice g. **József Kasza**. Kako je
novinare izvijestio, on je govorio o više problema
koji se tiču ostvarivanja građanskih i nacionalnih
prava, s posebnim osvrtom kako se ta problema-
tika reflektira na Suboticu.

– **Razgovarali smo o nekoliko bitnih proble-
ma koji se odnose na ostvarivanje Ustavom
zagarantiranih prava. Iznijeli smo podatke o
promjeni etničkog sastava u općini Subotica, a
posebno smo naglasili da je u raznim državnim
službama, kao što su policija, vojska, carina...
od 1991. godine do danas izvršeno etničko
čišćenje predstavnika manjina.**

Zasebna tema bila je problem školovanja djece
mađarske nacionalnosti na maternjem jeziku, gdje
je najveći problem pomanjkanje kadrova, i s tim u
svezi premještanje Pedagoškog fakulteta u Som-
bor; zatim problema zabrane uvoza udžbenika iz
Rpublike Mađarske, iako „za to postoji zakonska
mogućnost”. U sklopu ovih problema je i proble-
matika biranja, imenovanja, te nacionalnog sasta-
va školskih odbora koji ne odgovara nacionalnom
sastavu Subotice.

Gradonačelnik je Mazowietskog također izvje-
stio i o problemu upućivanja građana u rat pod
prisilnom mobilizacijom, što se napose ispoljilo u
posljednja dva-tri tjedna kada su građani iz Bosne
i Hercegovine i Hrvatske nasilno odvođeni. Data
je i načelna primjedba na nacrt Zakona o na-
slijeđivanju (u pripremi je), a koji je usmjeren pro-
tivu onih koji su odbili sudjelovati u ratu.

– **Predočio sam g. Mazowietskom i neprimje-
reno ponašanje granične policije prilikom prela-
ska istaknutijih građana preko državne granice,
kao što su pretresanje biskupa, opatica, svećeni-
ka, političkih lidera. (...) Na kraju, spomenut je i
problem nadobudnog ponašanja organa izvršne
vlasti glede stavljanja nekih direktora u istražni
zatvor s razlogom ili ne, i to u kolektivima gdje
SPS nema bezrezervnu potporu u rukovodećoj
strukturi – rekao je g. Kasza.**

(t. ž.)

Personalna autonomija Mađara

Ovo je na redu...

Model mađarske autonomije je demokratski
kompromis samoodređenja koji se zasniva na rav-
noteži i u duhu je državnog suvereniteta prema
deklariranim principima međunarodnog prava.

Autonomija Mađara u sebi sadrži:

– djelomičnu, tj. potpunu upravno i kulturno-
jezičnu mađarsku samoupravu;

– poseban status mađarskog autonomnog
rajona i

– načelo personalne manjinske samouprave.

Teritorijalna autonomija garantira geograf-
sko i administrativno ostvarenje manjinskih pra-
va unutar određenog teritorija putem
predstavničkih tijela s odgovarajućim nacional-
nim sastavom. Teritorijalna autonomija ne
ugrožava integritet države. Dapače, jača odnose
između države i građana.

Personalna autonomija ima za cilj:

a) otkriti, izraziti i predstavljati osnovne inte-
rese vojvodanskih Mađara;

b) s organima Republike Srbije, na osnovu de-
mokratskog dijaloga, sporazumno garantirati
čuvanje, šticeenje i ostvarivanje nacionalnih, jezičnih,
obrazovnih, kulturnih, informativnih i drugih
društvenih samosvojnosti vojvodanskih Mađara.

Organi personalne autonomije:

– Skupština vojvodanskih Mađara;

– Savjet personalne autonomije;

– Politički savjet i

– Izvršni odbor.

Organe personalne autonomije biraju Mađari.
Nalaziti se na izbornoj listi ima pravo onaj:

– tko se izjašnjava Mađarem;

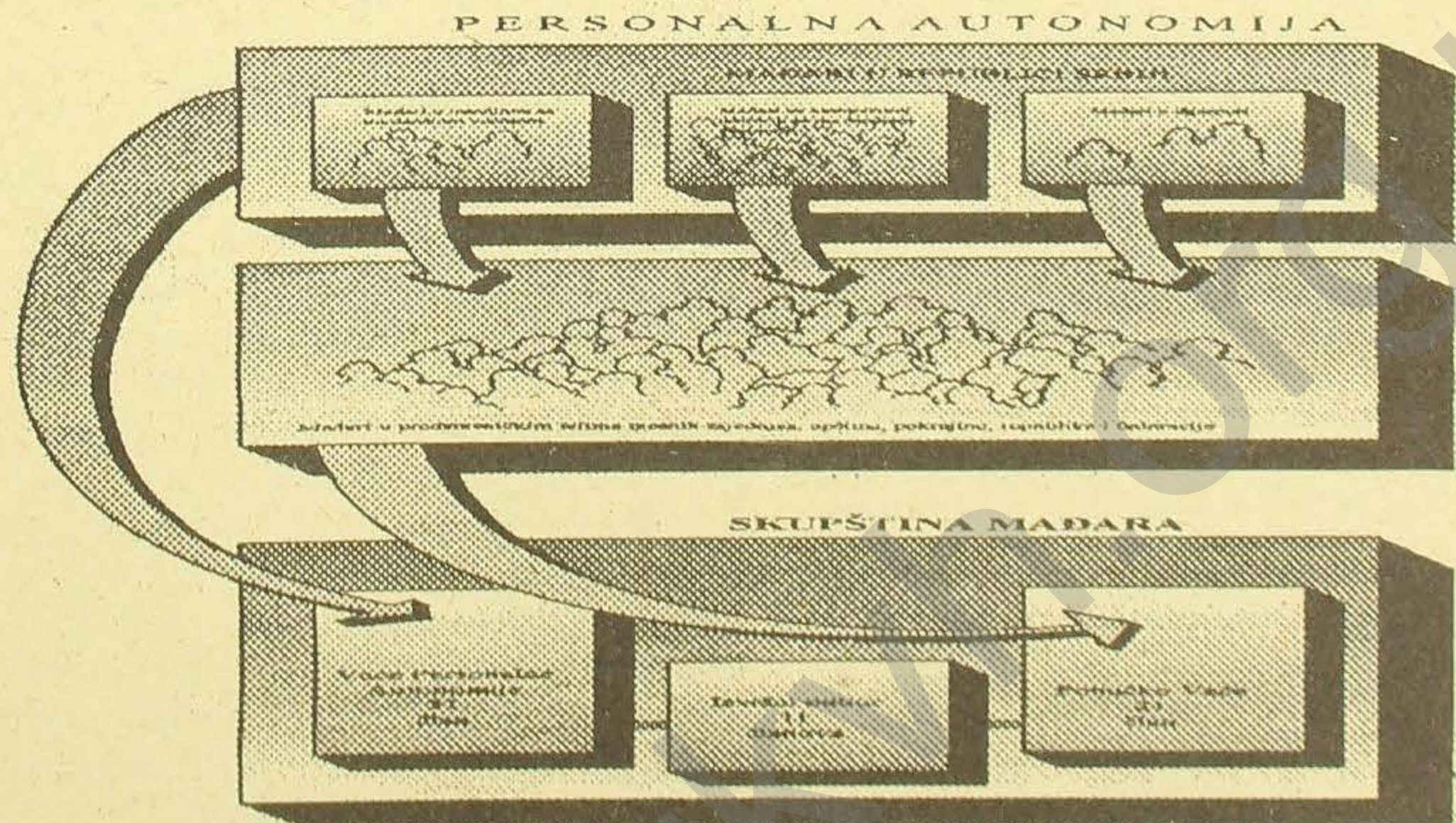
– tko se ne izjašnjava po nacionalnoj pripad-
nosti ili se ne izjašnjava kao Mađar, ali on ili
njegova malodobna djeca koriste institucije
manjinske samouprave zasnovane na personal-
nim načelima;

– ne izjašnjava se nacionalno, tj. na izjašnjava
se kao Mađar niti on niti malodobna djeca, niti
koriste institucije personalne autonomije, ali
materijalno pomaže djelovanje autonomije.

Glasačko pravo ima onaj tko se nalazi na
izbornoj listi vojvodanskih Mađara. Kandidati za
izbor također mogu biti izabrani samo s liste
vojvodanskih Mađara.

Uz ovu personalnu autonomiju pripadaju sve
institucije i organizacije kojima je osnivač sa-
mouprava ili državna, tj. društvena svojina koja
dospije pod vlasništvo samouprave.

Sudjelovanje države u financiranju institucija
autonomije opravdava sudjelovanje manjina u
osnovnim gospodarskim tokovima.

Petar Vuković, student u Zagrebu

BITI MLAD NIJE PRIVILEGIJ

● Odsustvo kritičkih tonova i izgradnji vlastitih stajališta ● Odabrano mjesto studija nije ujedno i priklanjanje vladajućoj ideologiji ● Ustručavao sam se iznositi namjeru da studije nastavim u Zagrebu jer ljude nikada ne poznajete potpuno

Voditi razgovore s mladim ljudima koji su krenuli stazom vlastite izobrazbe s prepoznatljivom željom za stvaranjem boljeg i pravednijeg svijeta nije osobito teško. Uopćeno, značajke su njihove ličnosti naglašeni naivitet, te iskreni pristup svemu. Bez uvijanja i nesuvislih fraza, učtivo odmjeren njihov govor djeluju kao melem na rani zagađene buke koji stvaraju stariji. A odrastati u tomu danas zasigurno nije lako. Uhvaćeni u mrežu suludoga rata, sadašnja mladost, iako golobrada, postavljena je, ne svojom voljom, u uvjete takva odrastanja. Ni kriva, a još manje dužna. Odlučiti se samostalno, unatoč svemu, na presmion korak, kao što je studij u Zagrebu, dodatna je poteškoća. Ali Petru Vukoviću, studentu prve godine Filozofskog fakulteta u Zagrebu, to nije zasmetalo. Žed za znanjem i htijenje ostvarenja prava na odabir vlastite sudbine bili su jači... S ponajboljim studentom godine počinjemo govoriti o mladima, njihovim težnjama, položaju, o planovima... A sasvim tiho i neusiljeno. Kao što je i sugovornik. Imponira odmjeren izgovor i mudro držanje.

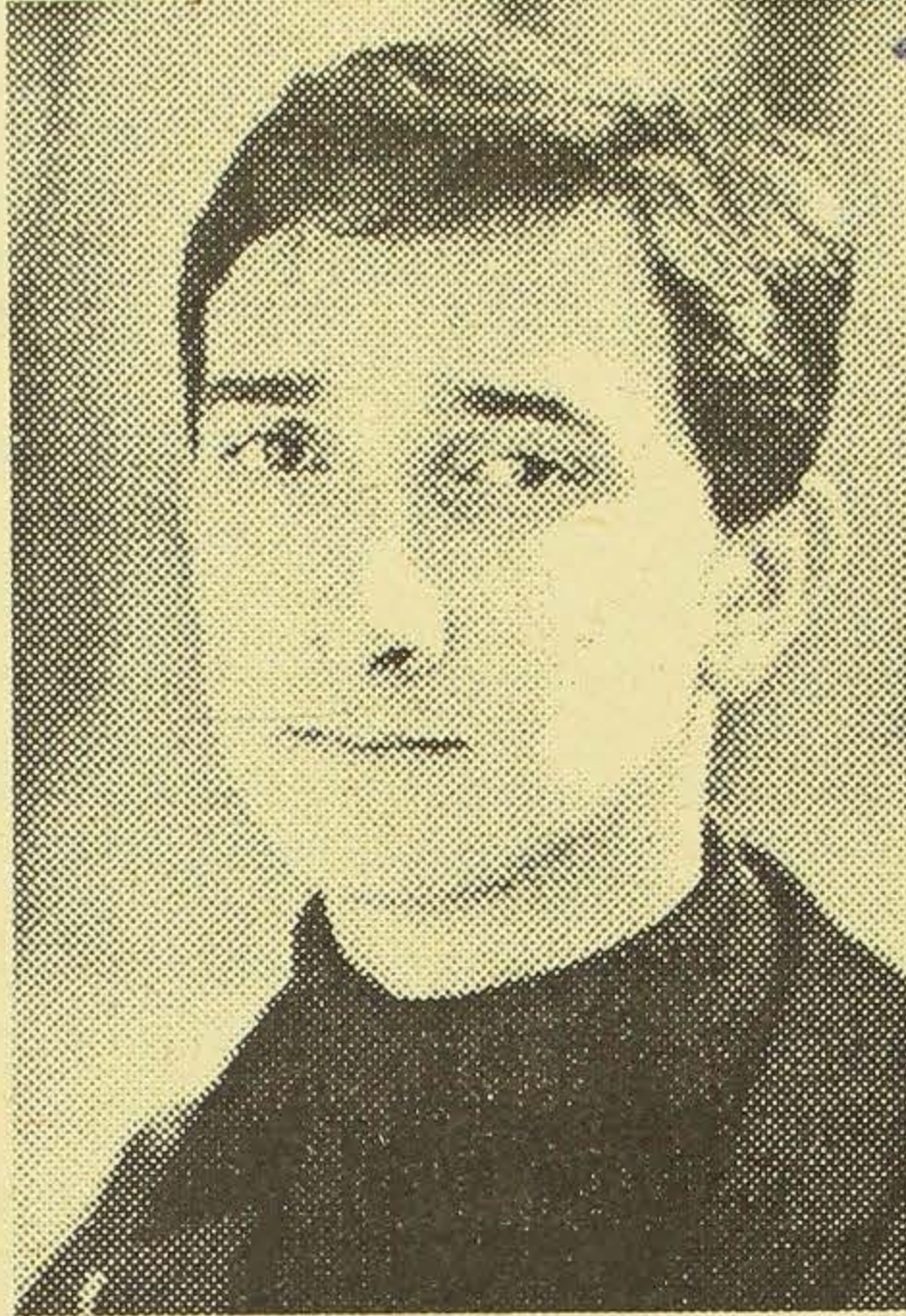
Dijeliš li mišljenje da biti mlad danas nije osobit privilegij?

P. V. Danas i ovdje, mlad je čovjek suočen s problemima koji se, kao i drugdje, tiču izgradnje materijalne sigurnosti, te stvaranja intelektualnog i duhovnog identiteta, ali je specifičnost ovdašnje situacije u izraženoj nemogućnosti spajanja jednog i drugog. Na samome početku morate se odlučiti između te dvije stvari, koje se baš ne mogu tako lako razdvojiti, a neispunjenje jednoga ostavlja osjećaj praznine u čovjeku. Osim toga, pretpostavljanje tzv. „općih stvari” potrebama pojedincu, dodatno napinje njegov, ionako, nezavidan položaj. Najgore je u svemu što ljudi vremenom gube sposobnost razlikovanja onoga što bi trebalo biti i onoga što jest, a oni koji pokušavaju proširiti vidike, a to su većinom mladi, te prilaze razumijevanju situacije s nekog šireg okvira, pretvaraju se u ekscentrika, pa vas takvim čini svako nastojanje kojim se distancirate od ovoga ovdje, a još više ako zagovarate njegovo mijenjanje. S druge strane, bivanje „normalnim” vezuje vas za trenutne norme, koje ne daju nadu u bitno poboljšanje situacije u budućnosti. Danas se zapravo odlučujemo za ostati mlad ili prestati biti mlad, odnosno za sebe ili nekog stranca koji nam se nudi kao surogatno „ja”. U uvjetima kada cjelokupno okružje prekriva ovo drugo opredjeljenje, to uistinu nije privilegij.

Rijetko se govori o budućnosti

Jesu li tome doprinijeli i stariji, i što misliš o odnosu starijih prema mladima?

P. V. Globalna situacija na to pitanje najbolje odgovara. Pa ipak, ne mogu tvrditi da su ljudi polarizirani po opreci stari- mladi. Poznajem mnoštvo mladih koji na jednak način nisu svjesni vrijednosti i valjanosti svojih stajališta, kao i oni koji su nas, unatoč vremenski dugačkom životnom iskustvu, doveli do ovoga gdje smo sad. Mladi kao

Petar Vuković: Mladi bez definirane pozicije

takvi nisu uvijek oni koji teže naprijed, niti je netko od nas sposoban podnijeti teret obveze i odgovornosti na jednak način. Ali mi je razumljivo utemeljivanje društvenih vrijednosti koji će nositi stupanj povjerenja u mladog čovjeka. Međutim, to je u općem zlorabljenju društvenih institucija danas pomjereno u smjeru oruđa za manipuliranje ljudima, pa se opreka i tu više svodi na razlike u shvaćanjima nego na starosnu dob.

Kako određuješ mjesto i ulogu svoje generacije danas? Vidiš li u nečemu vašu perspektivu?

P. V. U ovom trenutku ne vidim nikakvu jasno definiranu poziciju nas mladih, ali smatram da se do nje, vremenom, može doći, prije svega individualnim radom. U kontaktima s prijateljima rijetko kad ozbiljno razgovaramo o budućnosti, jer se ne usudujemo prognozirati i planirati bilo što u situaciji kad nam je od svega najjasnija i najbliža granica same egzistencije. U svakom slučaju, moja će generacija morati iznjedrati ljude koji će pristupiti rješenju posljedica ovih sukoba koji traju. U tomu je naša velika odgovornost. Osobno nisam baš uvjeren da će to ići na najpovoljniji način, jer je pitanje koliko ćemo onda biti sposobni trezveno promišljati, mjeriti i ocjenjivati, ka-

da se formiramo u ovakvom okružju, u odsustvu kritičkih tonova u gradnji vlastitih stajališta i bez brige za iskustva koje skreću pozornost na drugu stranu.

Student si I. godine Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Kako je biti student u inozemstvu?

P. V. Nekad sam granicu između inozemstva i tuzemstva doživljavao mnogo afektivnije, ali se danas ne osjećam nimalo više kod kuće u Novom Sadu, nego u Segedinu ili Zagrebu. Biti student u inozemstvu u ovom trenutku znači puno više administrativnih poslova, ali ti se otvaraju mogućnosti za još jedno, bitno drugačije sagledavanje aktualnih događaja, kao i učvršćivanju nastojanja u nepomirljivosti sa svima onima koji osporavaju tvoje traganje za pomirbom. To znači i graditi vlastita stajališta na iskustvu šireg okružja.

Odrediti sebe kao individuu

Ima li, dakle, prednosti?

P. V. Budući da sam se opredijelio prvo za studij, a potom i studijsku grupu koja se ovdje uopće, i u tom obliku ne može studirati, nesumnjivo je da ima prednosti. Kako se osjećam dionikom hrvatskog kulturnog i civilizacijskog naslijeđa, studiji u gradu u kojega se slijeva sve bitno s tog područja i te kako puno znači. Osim toga, živjeti u velikom gradu koji održava intenzivne kulturne kontakte s drugim dijelovima Europe i svijeta, i uspijeva zadržati visoku razinu življenja usprkos blizini rata, djeluje kao pravo osvježenje u odnosu na osiromašenu ponudu s ove strane, kako društvenih događanja, tako i u kulturi, izdavaštvu...

Naravno da postoje i razlozi protiv – to su problemi s ljudima koji vjeruju da je odabrano mjesto studija ujedno i priklanjanje dominantnoj ideologiji. Ako su to obični ljudi, onda ih je lako izbjegavati, ali je ipak manje bezazleno nego kad ih susrećete na ulazu i izlazu iz Jugoslavije u liku zvaničnih organa.

Očito nalaziš razloge za smisao opredjeljenja?

Smisao svega ovoga ostvarit će se tek kad se vratim u Suboticu i dam sve od sebe da je očuvamo ovako bogatu i heterogenu kakva sad jest. Da bi se to moglo učiniti, ljudi samo moraju shvatiti da čovjeka pripadnost jednoj nacionalnoj kulturi ne smije ograničivati u njegovim kontaktima s dionicima druge kulture, i da čovjek sam spoznaje bit vlastite tek onda kad je shvatio da je ona u temelju povezana s drugim kulturama. Zato smatram da je važno prije svega odrediti sebe kao individuu sposobnu da trezveno i kritički razmišlja, a tek onda kao dionika određene kulture, jer se to, u suprotnom, pretvara u različite zloupotrebe čega smo svjedoci. A Subotica to ne zaslužuje, kao ni mi svi skupa.

li ti netko od prijatelja i poznanika u tome
rio?

V. Moram priznati da sam se u početku
avao iznositi namjeru da studije nastavim
rebu, jer ljude nikada ne poznajete potpu-
vijek vas može iznenaditi njihova reakcija.
se to ipak pročulo pa sam i sam određenije
arao na pitanje, ali nitko nije promijenio
dnos prema meni samo zbog toga. Ne do-
na temelju toga općenite zaključke o mla-
u Subotici, ali krug ljudi u kojemu se
n je pokazao da ima mnogo liberalnijih
va nego što sam se i sam usuđivao vjerovati.
nom Tavankutu ljudi me još uvijek s nevje-
pitaju je li to istina da studiram u Zagrebu,
se nadajući da ću reći ne, i uklopiti se
no u njihovu viziju razumnog mladića...

Nagrada rektora

si li zadovoljan kvalitetom ponudene na-

V. Sam sistem studija na Filozofskom fakul-
teti zamišljen je izrazito slobodno. Gotovo svi
stodiraju se dvopredmetno, što omo-
će širu naobrazbu, ali i osjećaj nevezanosti
ademske granice pojedinih znanosti. Osim
egolem broj izbornih predmeta pruža mo-
st da do određene mjere sami ogranizirate
i studij, i da se unutar njega usmjeravate po
svoj želji i nahodanju. Predavači su vrhunski
njaci, knjižnice Fakulteta i Sveučilišta boga-
vremeno organizirane. Sve nam to pruža
čnost izvanrednog studija, samo je na vama
e li je iskoristiti.

bio si rektorovu nagradu. O čemu se radi?

o je nagrada koju svake godine rektor
eilišta dodjeljuje za najbolje studentske ra-
sa svih fakulteta. Ove godine dodijeljeno je
no 230 nagrada, prosječno 10 po fakultetu.
rad je nosio naslov „Šaljive pripovijetke
nvačkih Hrvata u Bačkoj”, a izradio sam ga
iru kolegija hrvatska usmena književnost,
hentora prof. dr. Stipe Botice, koji je ujedno
an Fakulteta. Rad se sastoji iz dva dijela. U
m dijelu nalaze se 52 šaljive pripovijetke
u mi kazivali Vranje Peić Tukuljac i Lozika
ederović iz Tavankuta, a u drugome, teorij-
o, dijelu pisao sam o strukturi komičnog u
evačkim šaljivim pripovijetkama, koji je
u prije svega na temelju Bergsonove teorije
na, s primjerima iz pripovijedaka koje sam
d kazivača i mnoštva drugih koje je sakupio
adio Balint Vujkov.

radnik si i redovan čitatelj „Žiga”. Kako
ujuješ njegov učinak za prvu godinu svoga
sjanja?

V. Premda se radi o listu koji tek gradi
ciju, mislim da je „Žig” uspješno zauzeo i
to poziciju kroničara, ali i savjesti vremena
kemu živimo. Ono što se još mora poboljšati
trafički izgled, koji u mnogim slučajevima ne
i sadržaj već ga čini nejasnijim. Također
u upotpuniti osvrtu na cjelinu društvenih
tema. Tu mislim na domenu gospodarstva
je popunjena isključivo priložima iz poljo-
vede. Ali, poznajući uvjete rada, smatram
da je „Žig” uradio i više nego što je mogao,
bih sretan kada bi i dalje uspio nadograđivati
što je do sad učinjeno.

Tomislav Žigmanov

Iz penzionerske beležnice

Kurbanluk...

Sićate li se oni davni godin
kad smo u Mađarsku navalili
ka... stampedo? I tamo činili
sve one monade i mirakule, ka
Amerikanci – bogatuni, kad
dojdu u siromašku zemju. Znan (svi znademo)
sad je sve drugovačije. Tako nan i triba...

E, iz tega vrmena je ova mala štorija. Mala
priča o jednon (ondar) našem velikom prijateju.
I moj (naš) prijatej bija je, ka i mi, obitejski
čovik. Jema je jednu finu, šesnu i vridnu ženu.
Ali, volija je šarat. Volija je ić u šćetu, u grij, kako
bi se to reklo. Znala je to njegova žena, ali činila
je fintu da ništa ne zna, jerbo... doma je bija
dobar. Između nji sve je klapalo.

Svakoga vikenda deboto iša je u Mađarsku.
Segedin. Jema je tamo jednu žensku. Iboju. Sve
smo znali. Kako ne bi znali, kad nan je po stoti
put sve potanko pripovida. Sve. Kako ga ta Iboja,
Mađarica, puno voli. Toliko ga voli da je samo
zbog njega dosta dobro naučila i naški. Kako,
take ženske ka ća je Iboja, ka ća su Mađarice,
nima na kugli zemajskoj! Kako se Mađarice i
naše ženske ne mogu ni usporedit. Ma, ke!
Mađarice i naše ženske, to ti je ka nebo i zemja.
Eto, govori je, ta njegova Iboja u onin stvarima
(zna se kojim) prava je ždrebita. Vatreka i žesto-
ka, a ne ka ove naše kokoši. I sve tako – Mađarice,
pa Mađarice, Iboja, pa Iboja...

Ondar su se niki među nama, njegovim prija-
tejima, pobunili (ja nisan) i rekli da se on priko-
više fali (je, malo), da pritiruje, pa je vrime da mu
se reče istina. I rekli su mu. Rekli su mu ono ća
su samo oni znali, a on nije zna. Nisan ni ja. A ća
to? Pa, to da je ta njegova Iboja bila vinčana žena
jednega našega kumandira karaule. Tot na grani-
ci. Da je ti kumandir karaule nju uvatija s jednin

svojin vojnikon. I da je tija ubit. Da je ona ondar
pobigla u Mađarsku i tamo ostala. Zauvik. Bila
je lipuskasta mlaja ženska, znala je mađarski, pa
je posal lako našla. Ka kamarjerka. Konobarica.
I da je naški, naravski, morala znat jerbo je bila
naša učitejica. I – da ona i nije Mađarica, nego
naša ženska i da jon ime nije Iboja, nego Jubica.
Ljubica. Sve, sve su mu to rekli! Bija san svidik.

A on? Kako je on reagira? Ajme judi, bilo ga
je stra i pogledati! Prvo je zinjia, pa mu je lišće
prominilo kolur (u zeleno). Ondar je na sve nas
zaškripja zubiman i... mašija se rukon za pas.
Znali smo da jema livolver, pa smo se svi raz-
bižali! Trkon.

Ni posli, kad se malo oladija, s nikin od nas
nije više progovorija nijednu jedincatu rič. Zam-
rzija nas je ka da smo fašisti. Ali, nije više iša u
Segedin. Kod Iboje. Jubice. I nije prošla godina,
a on se pokupija i s ženon vratija u svoj stari kraj.
Zavičaj. Partija je brez pozdrava.

Bilo ga mi je za. Puno. Pita san se zašto su mu
to učinili? Ali, reče se, svako dilo na vidilo! Ot-
krilo se: oni su se odmar organizirali, među so-
bon, napravili raspored za po godine unaprid i...
uredno, vikendon išli u Segedin. Kod Iboje, Ju-
bice... vidit je. A kad bi se vratili, čulo bi se od nji
kako govoru da (za one stvari) nima boje ženske
od jedne rasne Mađarice, Iboje u Segedinu!

Je, tili su oni onu njegovu Iboju, Jubicu za se.
Zato su oni, pizduni, onako i eliminirali mog
prijateja. Kurbanjski. Ondar san tek vidija da
muške kurbe, kad su kurbe, mogu bit veće kurbe
od ženski kurbi.

P. S.

Ako se najde ko, pa mi zamiri da ovega puta
baš ništa nisan pisa o (kontra) našoj današnjoj
politici, griši. Kako nisan? Di su mu oči, oli nisan
spomenija – kurbanluk?

Marko Subotički

Subotica pre 50 godina

Prestiz

(nastavak iz prošlog broja)

U biti čoveka je da želi da se u nečemu razli-
kuje od drugih; da bude jači, lepši, pametniji,
bogatiji i tome slično – da ima prestiž nad dru-
gim. Danas bi rekli da to ima svoj „imidž”.

Pre 50 godina prestiž se ogledao u tome: imati
„nešto” retko što drugi nemaju.

A nije to bilo ništa osobito teško, jer posle
rata malo je ko nešto i imao. Ovi moji primeri za
mladu generaciju biće „bez veze”, ili, u najmanju
ruku, smešni. Ali za generaciju koja je to prežive-
la biće podsećanje na jednu lepu, nažalost, nepo-
vratnu mladost.

Tamo, '47. ili '48. glavna stvar bila je radio.
Imati radio bilo je nešto posebno. Bio si „ličnost”
u ulici i znao te je ceo komšiluk. Emisiju „Veselo
veče” i prenose fudbalskih utakmica slušali bi svi.
Teško je bilo samo domaćinu, kako i gde da ih
smesti. Zamislite ovu plakatu „U nedelju, dana
'tog i tog' u 16 časova igra se na igralištu 'Sand'
(sada je tamo 'Birografika') fudbalska utakmica
između FB 'Partizan' i 'El. centrale'. Obezbeđen
radio prenos utakmice 'Partizan' – 'Crvena
zvezda’”. Na utakmicu dode 2 – 3.000 gledalaca.

Posle toga, tamo pedesetih, došao je u modu
bicikl, kod nas zvani „superiorka”. Pedale mu se
okreću i unazad, a kada ga guraš nekako „svira”.
I zamislite sad ovo: na korzou šetaju njih troje.
Ona, lepo obučena bubi kragna, tašna i sve „šik”,

On u odelu sa izbačenim reverima košulje
(nošenje kravate smatrano je ostatkom kapitaliz-
ma) i Ona – „superiorka”. A drugi gledaju i
uzdišu.

E, a sada se mangupi dosete. Nemaju supe-
riorku, ali na kraju nogavica od pantalona stavili
štikaljku. (Da drugi misle kako i oni imaju bi-
cikl.) Onda su još postojala plaćena parkirališta
za bicikle kod bioskopa „Jadran”, „Radnički”,
„Avala” (sada „Lifka”), na pijacama i tome
slično.

U modi su bili tranzistori, ruski, češki ili ne-
kog drugog porekla. „Mali”, tu negde oko 30 x 50
cm i teški desetak kilograma. Bilo ga je lepo
nositi u ruci, a ispod druge ruke drži te „cura”.
Tranzistor trešti, a ti glavni.

Posle, u šezdesetim, dođoše na red šušlavci.
Beše to parče najlona koje se moglo staviti u
džep, a koštalo je oko dve prosečne plate. Ali je
zato šušlavac bi italijanski (neka vrsta kišnog
mantila) – ti hodaš, a on šuška. Jedino nije smela
šibica ili cigareta blizu njega, jer odmah ostane
rupa. Pa šta ako i ima neka rupica. On se i dalje
nosi, jer glavno je da imaš šušlavac.

Prestiža je nekako nestalo pojavom „vespi” i
„fića”. Nije to bilo više vreme radija ili „supe-
riorki”. Ma kakvi, ni blizu.

Danas mladi, nazovimo novopečeni „bizni-
smeni” ili „tatini sinovi” u kafićima vrte ključ od
„merdze” ili „bendže” i na to „vataju mačke”.

Moja generacija je to radila na štikaljke.

Andelko Nikolić

Okom deteta

„Kad se uplašim, neke tačkice...”

Šta je bilo prvo,
da li ptica ili drvo?
Da li more ili gore,
da li dolje ili gore?
Ni cvijet ni drvo.
Ni more ni gore,
ni trava
prva je bila – strava...
(Zvonimir Balog)

„Bojim se veštice zato što je ona strašna. Nisam je videla, ali znam da je stara, ružna, ima veliki nos.” **Bojana**, (7 g. Mali Bajmok).

„Bojim se strašila zato što nije lep. Pocepan je i strašnog izgleda. Kad nešto ružno vidim, odmah se sakrijem i začepim uši.” **Nemanja**, (6,9 g. Mali Bajmok).

„Bojim se psa i drugih životinja. Imala sam hrčka, nikad mu se nisam približila.” **Sanja**, (6,8 g. Mali Bajmok).

„Ja se plašim tame kada ostanem sama u sobi.” **Jela**, (6,6 g. Mali Bajmok).

„Moj brat me stalno plaši, pravi strašne face.” **Kertis**, (7 g. Mali Bajmok).

„Kada idem u prodavnicu i drug me vidi, on se sakrije pa me uplaši.” **Dalia**, (6,9 g. Mali Bajmok).

„Gledao sam strašne filmove i kad se setim šta sam video, onda se plašim.” **Saša**, (7 g. Mali Bajmok).

„Ja se bojim nepoznatog čoveka: tata i mama uvek kažu da sa nepoznatima ne smem da pričam.” **Sanja**, (7 g. Mali Bajmok).

„Bojim se žaba da će skočiti na mene.” **Damir**, (7 g. Mali Bajmok).

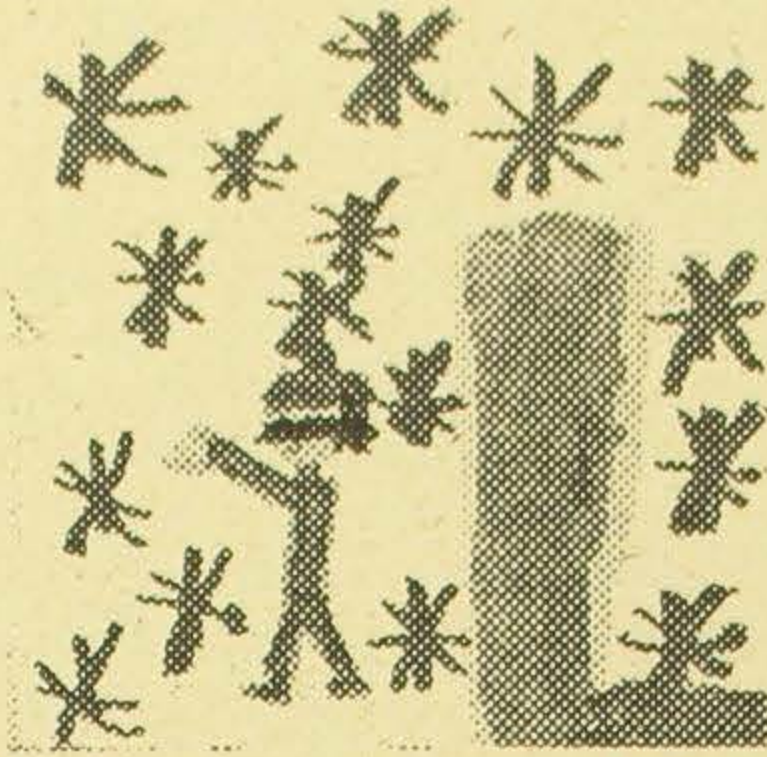
Cilj grupe igara „Moji strahovi” je pomoć detetu da shvati funkciju i značaj sopstvenih strahova, da strahove imaju svi kao i da su oni promenljivi i prolazni. Treba naučiti dete da govori o svojim strahovima i ohrabriti ga da to može da čini i pred drugima.

Čest izvor dečjih strahova je nažalost u tzv. vaspitnim merama koje odrasli primenjuju sa

ciljem da „disciplinuju” decu – zastrašivanje. Postoji mogućnost da zastrašivana deca postanu nesigurna, pa čak i da dođe do generalizacije straha i na druge situacije, ljude ili predmete, a ne samo one kojima su zastrašivani.

Ono što sigurno treba uraditi jeste ukazati deci da se čuvaju situacija, ljudi i predmeta koji realno mogu da ih povrede. No, nije dovoljno samo reći da se čuvaju nečega, nego i zašto treba da se čuvaju toga.

Izvor straha kod dece može biti i neselektivno

gledanje televizijskog programa o čemu smo već pisali („Žig” br. 12, str. 9).

Ljudi strah različito doživljavaju. Neko se ukoči, prebledi, drugi se uznemiri, oči se razrogače, a evo gde u telu i kako ga deca osećaju:

„Kad se uplašim, neke tačkice osećam svugde po telu. U stomaku i u srcu osetim cik-cak linije, u ramenu mi stoji lopta i gura me. U nozi, gde se savija, osetim kao da ima stola i volela bih da sednem kod stola. Od ružnog filma se plašim.” **Anamarija**, (7 g. Tolstojeva).

„Bojim se čoveka koji ima nož u ruci, a to osetim u srcu. Na televiziji vidim to, i tad imam neke linije u ustima i drhtim.”

„Bojim se tigra, videla sam ga na televiziji. Tad osetim linije po celom telu i jako mi steže kožu i to mene jako boli.”

Dijana Kopunović, dipl. psiholog

Subotički risari na natjecanju u Kecelu Izvan konkurencije, a zapaženi

Tri risarska para (iz Ljutova, Tavankuta i Đurđina) sudjelovalo je 8. srpnja na natjecanju kosaca u mađarskom gradiću Kecelu. Zbog drugačije tehnike rada, subotički risari nisu vrednovani po kriterijima koji su važili za mađarske kosce, ali su njihova nazočnost i učinak na ovoj priredbi ocijenjeni izuzetno povoljno. Do ponovnog susreta subotičkih i keceljskih kosaca doći će već 15. srpnja na tradicionalnom Natjecanju risara u sklopu „Dužijance”, koje će se ove godine održati u Ljutovu.

Na manifestaciji u Kecelu sudjelovala je i folklorna skupina HKC „Bunjevačko kolo”, a osim gostiju iz Subotice nazočni su bili i predstavnici Gornjeg Brega.

(p. v.)

Subotičko izaslanstvo u Popradu Uspostava suradnje

Izaslanstvo subotičkih kulturnih djelatnika, u kojoj su bili: **Erzsébet Székely**, **László Szekeres**, **Đorđe Dragojlović** na čelu s dopredsjednicom **Stankom Kujundžić**, kao i izaslanstvo privrednika subotičkih poduzeća, predstavnika „Aurometala”, „Agroseme-Panonije” i „Podruma Palić”, boravili su od 26. do 28. lipnja u slovačkom gradu Popradu u povodu otvorenja izložbe eksponata iz zbirke poznatog istraživača **Tibora Székelya**. U razgovoru s gradonačelnikom Poprada, g. **Stefanom Kubikom**, dogovorena je suradnja između dva grada na polju kulture, sporta i turizma, koja je završena potpisom sporazuma o suradnji, dok je privredna delegacija u razgovorima u regionalnoj privrednoj komori dogovorila suradnju na privrednom planu nakon ukidanja sankcija. Ovom je prigodom na rodnu kuću **Tibora Székelya**, u obližnjem selu, postavljena spomen-ploča grada Subotice, grada u kome je najveći dio vremena proveo, te na koncu i umro.

(lj. k.)

Vrijedna obljetnica Tavankučana

Deseti saziv Kolonije

Deset je već godina prošlo otkako su kulturni djelatnici u Tavankutu, okupljeni oko mjesnog kulturnog Društva „Matija Gubec”, počeli s organiziranjem jedinstvene likovne kolonije u bivšoj Jugoslaviji – Kolonije naive u tehnici slame. Ne bez razloga. „Gubec” je od šezdestih godina, u okviru svoje Likovne kolonije koju je vodio **Stipan Šabić**, bio i ostao matica oko koje su se okupljale žene, u narodu poznate kao „slamarke-divojke”, a koje su svoj likovni izraz gradile u tehnici slame. Put od prve slike pod nazivom „Bara”, koju je sačinila **Ana Milodanović** daleke 1962., do danas popločan je nizom uspjeha i priznanja, skupnih i samostalnih izložbi diljem bivše Jugoslavije, i u velikim metropolama svijeta, poput Moskve, Mexico Citya, Rima, Budimpešte... Ovaj jedinstveni u svijetu način pravljenja slika tako je u tom svijetu postao poznat, te na koncu od njega i priznat.

Vodeni željom da se ovaj vid stvaralaštva institucionalizira, populizira i podučavanjem omasovi, te da se s ovakvim vidom poradi i na promicanju, ondašnja je predsjednica slamarske sekcije **Ana Crnković**, skupa s predsjednikom društva g. **Branikom Horvatom** i članovima predsjedništva uspjela organizirati prvu koloniju u srpnju 1986. godine. Od tada do danas preko stotinu likovnih umjetnika, mahom naivaca, prošlo je u radu kroz nju. Na prvih su pet kolonija sudjelovali i umjetnici koji likovni izraz grade i u drugim tehnikama, s prostora cijele bivše Jugoslavije, a pripadali su grupi naivaca. Neki od njih danas više nisu među nama.

A desetak će narednih dana prostorije OŠ „Matije Gubec” iz Tavankuta ponovno biti mjesto gdje će ove spretne ruke slamom izraziti svoj vlastiti osjećaj o svijetu ili životu. Svečanije nego ijedna do sada, uz sudjelovanje preko 30 slamaraka i 7 umjetnika koji rade u drugim tehnikama, a koji dolaze iz Srbije, Makedonije, Bosne i Hercegovine i Vojvodine, ovogodišnju će Koloniju pratiti brojne manifestacije. Bit će to još jedna prilika da se uz druženje i rad razmijene iskustva, oplemeni život, a svijet učini ljepšim.

Značajnije kulturne manifestacije koje će pratiti rad Kolonije:

16. srpnja (nedjelja): svečano otvorenje u Domu kulture u Tavankutu s početkom u 20 sati;

18. srpnja (utorak): „Djeca koloniji” program najmlađih Tavankučana, Dom kulture, 20 sati;

22. srpnja (subota): Akademija u povodu mjesne „Dužijance”, Dom kulture, 20 sati;

23. srpnja (nedjelja): „Dužijanica” u Tavankutu, sv. misa u 10 sati, navečer „Bandašičino kolo” u župskom dvorištu;

24. srpnja (ponedjeljak): Rad umjetnika na centralnom trgu u Subotici;

26. srpnja (srijeda): svečano zatvaranje X. saziva Kolonije u Domu kulture u 20 sati.

Važna napomena! Za sve zainteresirane Subotičane bit će osiguran organiziran prijevoz iz grada za otvorenje (16. srpnja) i zatvaranje rada Kolonije (26. srpnja), kao i povratak u Suboticu. **Autobus iz Subotice polazi ispred katedrale u 19 sati.**

(t. ž.)

Servis bele tehnike **FREON** ❄️❄️❄️
034 52 918 vi Gabrić Grgo
Miloš Kujundžić 10
stan: Pazinska 11 (22 455)
SUBOTICA

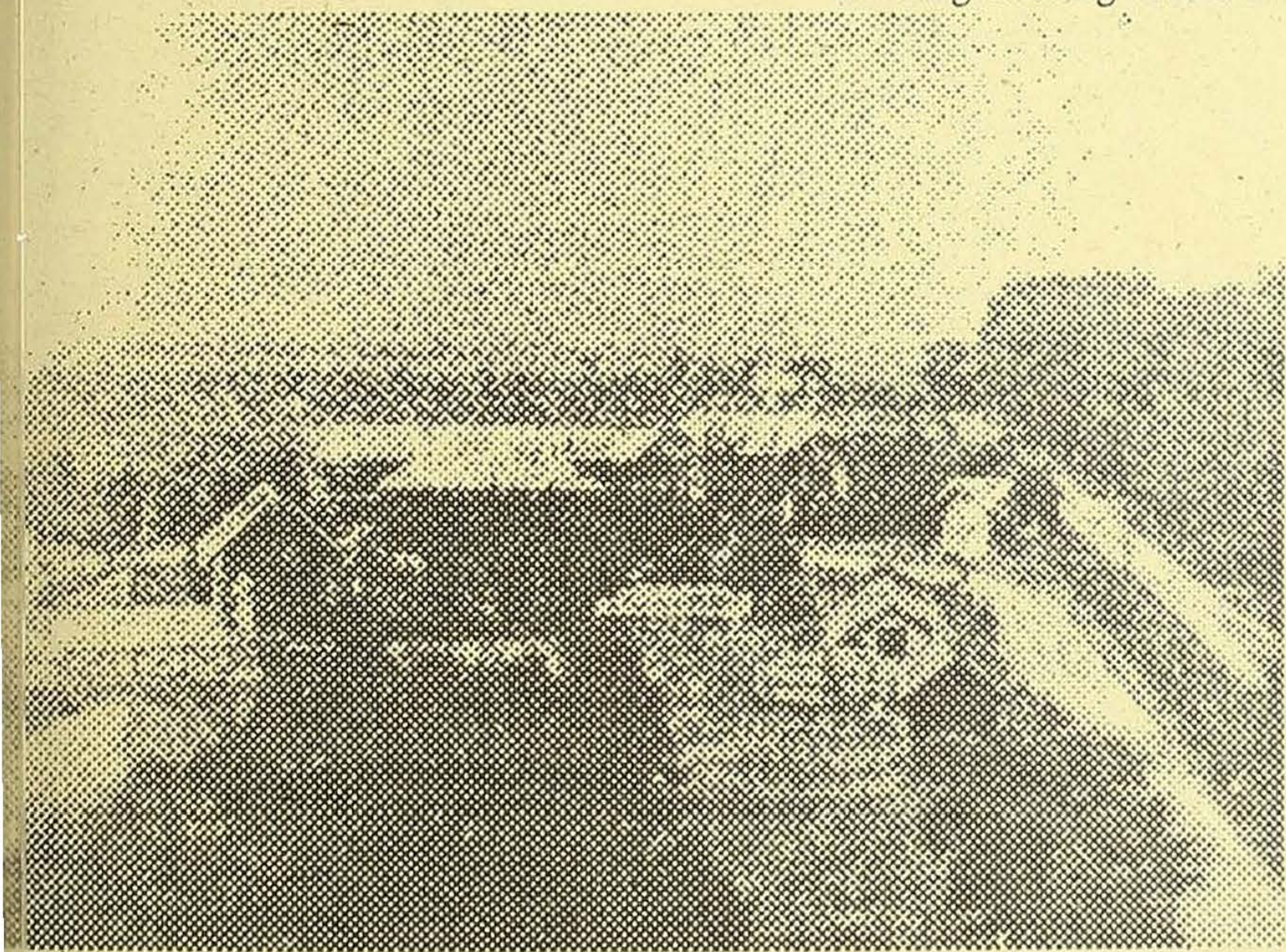

Sportske prošlosti Subotice

PALIĆ – SPORTSKI CENTAR

ko je Subotica već od davnina bila jedan od najstarijih gradova po vrlo intenzivnom razvoju sportskog života, ipak se na Paliću počela razvijati organizirana sportska aktivnost. Lajos Vermes (Lajos, Nándor i Béla), sinovi velikih veleposjednika, još kao učenici-studenti bavili su se sportom. Ali oni se nisu bavili sportom same sebe radi, već su nastojali oko sebe i mladež, i tako u društvu svojih vršnjaka organizirati sportsku aktivnost. Vermes su bili veliki lokal-patrioti, voljeli su Palić. Stoga su se svim silama trudili da na Paliću stvore sportski centar, koji bi u sportskom životu predstavljao i uživao stanoviti ugled. Značajna se to može postići jedino stvaranjem sportskog društva, odnosno uzdizanjem kvalitete natjecatelja, kao i izgradnjom sportskih borilačkih drugih pratećih objekata. U cilju ostvarenja svojih ideja, vidjeli su da je Palić za to pogodniji – postaju svjesni sportskih i turističkih mogućnosti Palića.

U travnju 1880. godine osnovano je društvo Szabolcsi torna egylet (Subotičko gimnastičko društvo), a 1885. godine „Achilles egylet” (Društvo „Ahil”). Oba društva osnovali su braća Lajos i Nándor Vermes. Dopr predsjednik i vođa Sz. T. E.-a je Nándor Vermes, ozbiljan sportsmen, odličan gimnastičar, biciklist i atleta. Nasuprot Sz. T. E.-u, „Achilles egylet” je dominirao Lajosa Vermesa i

Sportski centar Lajosa Vermesa

različitim sportskim aktivnostima. U travnju 1880. godine zvanično sportsko natjecanje na Paliću održano je 26. kolovoza 1880. godine. Na programu bile su samo dvije atletske discipline. Na narednu godinu u ljeto Sz. T. E. organizira veliku sportsku priredbu. Na natjecateljskom programu su bila trkačke discipline, bacanje kugle, plivačka natjecanja i gimnastičke vježbe. To je prva priredba čuvenih „Palićkih igara”. Na ovom natjecanju sudjeluje i izvjestan broj gostiju sa strane. Natjecatelji-gosti su imali osigurano besplatno smještaj i hranu u Vermesovim objektima. Upravo se već naziru počeci funkcioniranja budućeg sportskog centra.

U to vrijeme lokalni tisak oduševljeno je pozdravljao započeti sportski pokret. Natjecanja su se održavala na Vermesovom posjedu u blizini ženskog teniskog terena. Tu su izgrađene elegantne Vermesove vile koje i danas privlače posjetitelje. A u blizini vile, Vermes o vlastitom trošku podiže natjecateljske terene, hotel, te između ostalog, i asfaltiranu biciklističku pistu, što će omogući

gućiti da Palić postane poznat širom ondašnje Ugarske monarhije, pa i šire.

Početkom 1884. godine izgrađena je natjecateljska staza. Do tada su se natjecanja održavala na ravnoj stazi, a okret se vršio oko jedne određene točke. Nova staza je bila eliptičnog oblika, opsega 225 metara. Natjecanja u trčanju s preponama održavana su na pravom dijelu staze. Lajos je u klupskom informatoru „Herkules” stazu ovako prikazao: „Ogromne stvari se pripremaju ovdje, Gimnastičko društvo je izgradilo kolosalnu zatvorenu arenu”. Iz ovog se može zaključiti da je duž strane ovalnog terena ili pak djelomično bila sagrađena i tribina. U odnosu na terene bijedna izgleda u Pešti i Kolozsváru (danas: Cluj, Rumunjska) novosagrađeni teren i pored reduciranja Vermesovih pretjerivanja, značio je ogroman uspjeh.

Godine 1891. nije bilo natjecanja na Plaiću. Razlog treba tražiti najvjerojatnije u rekonstrukciji natjecateljskog terena. Vermes je, naime, uz pozamašan kredit (navodno 100.000 forinti) gradio biciklističku pistu opsega 500 metara, čiju je betonsku podlogu od 10 cm debljine prelio slojem asfalta debljine 1,5 cm. Ovaj veliki građevinski pothvat uzdrmao je Vermesovo materijalno stanje. Iste godine lokalni tisak obavještava javnost o značajnim građevinskim radovima na Paliću. Atraktivne građevine u okviru novoizgrađenog centra ubrzo će izazvati divljenje

je palićkih gostiju i posjetitelja.

Novi sportski centar je ostvaren! Svečano otvorenje je obavljeno u ljeto 1892. godine. Te godine, tijekom ljeta, održano je šest velikih natjecanja (šest natjecanja u gimnastici i atletici na državnoj razini). Centar je postao poznat u cijeloj državi i njega su rado posjećivali ne samo domaći natjecatelji, nego i inostrani.

U vezi s rečenim, dodajmo i to da su u to vrijeme izgrađena

i dva teniska igrališta na mjestu gdje se i danas nalaze. Vremenom se tu grade i noviji tereni kao i klupska zgrada, koja je sagrađena u današnjem obliku 1928. godine.

Od zabavljčkih mogućnosti kojima je Palić raspolagao, vrijedno je spomenuti pokrivenu kuglanu, izuzetno atraktivan objekt koji je gradsku vlast koštao 2.000 forinti. Inače, ovdje je bilo u prijedpodnevnim satima omiljeno sastajalište gostiju – čak i ljepšeg pola.

U posljednjem desetljeću prošlog stoljeća Palić je već imao široku lepezu sportsko-rekreativne i turističke ponude. Pored naprijed rečenog, tu je ženski štrand, muški štrand, vožnja čamcima, hotel, ugostiteljski objekti s čuvenom ciganskom glazbom, kazalište... i ljubazni domaćini.

Spotrski centar postao je stvarnost.

Ante Zomborčević

Priče o gradu

Zgrada pozorišta, priča u nastavcima.

Sredinom i krajem osamdesetih godina zbili su se značajni događaji u i oko pozorišta, koji su odredili njegovu današnju tužnu sudbinu, a počelo je tako optimistički. Godine 1985. dugotrajna izgradnja Srpskog narodnog pozorišta bliži se kraju. Sva pozorišta u Vojvodini su rekonstruisana, jedino subotičko Narodno pozorište-Népszínház čeka na bolje dane. Raširila se priča da je nakon završetka SNP-a na redu adaptacija i rekonstrukcija subotičkog pozorišta. Mada se čuju glasovi da su manastiri na Fruškoj gori u jednom stanju, i kao značajni kulturno-istorijski spomenici srpskog naroda trebaju imati prioritet. Ali niko ozbiljno tada nije obraćao pažnju na to. Verovalo se da će SZK kulture Vojvodine raspolagati sa dovoljno para da isfinansira tako dva značajna projekta. Formiran je odbor za rekonstrukciju Narodnog pozorišta-Népszínház-a na nivou Vojvodine sa „poznatim autonomašima” u svom sastavu. Pristupilo se i izradi prethodnih dokumenata (potpisnik ovog teksta je izradio „Studiju o istorijatu zgrade Narodnog pozorišta-Népszínház-a u Subotici za period 1840-1984”), magistar Ivan Hegediš je izradio studiju o akustici i gledljivosti pozorišne sale (rekli smo u ranijim nastavcima da je prilikom rekonstrukcije izgorele sale 1926. ona izgrađena prvenstveno kao bioskopska dvorana ?!), radi se snimanje objekta u pogledu stabilnosti. I tu je, čini mi se, napravljena prva greška. Neki u odboru za izgradnju mislili su, ako se objekat prikaže u što jadnijem stanju, da će pre doći do odluke o izdvajanju novaca, i „rodio” se nalaz koji je prikazao da velika sala samo što se nije porušila. Ovaj momenat je iskoristio „veliki krojač kraljevog novog ruha” (ko je tada bio kralj, pogodite sami), i brže-bolje spektakularno „izišao” iz pozorišne sale u predstavi „Madách komentari”, igrajući na trgu, u Sinagogi, u staroj „Poletovoj” ciglani i na drugim mestima, dokazujući da zapravo nema ni potrebe za novom pozorišnom salom, jer se „svetsko pozorište” igra tamo gde postoji zgodan ambijent za to. Izbacio je sedišta iz sale i, paradoksa radi, organizovao je u njoj „rock teatar”, valjda želeći dokazati da je sala u „tako trošnom” stanju da će se srušiti od buke, tj. da je izveštaj bio istinit ona bi se stvarno i srušila. Istine radi, neki delovi pozorišnog bloka bili su stvarno u jednom stanju. Naročito podovi iznad nekadašnje kafane „Beograd”. Posle desetogodišnjeg „gazdovanja” Ristića cela zgrada je gotovo ruina; malter i farba opada sa zidova, krovovi prokišnjavaju, stepenice su pukle, gledalište, bina, foajeji su pretvoreni u deponije otpadnih kulisa, nameštaja, pivskih i ostalih flaša. No, vratimo se vremenima kada je euforija oko pozorišta bila na visokom nivou. Arhitekta, ali uglavnom scenograf, István Hupkó sa saradnicima (takode arhitektima) Ivanom Hegedišem i Lászlóm Csikosém radi idejni projekat novog pozorišta, koji je izazvao prve ozbiljne polemike u gradu oko problema pozorišne zgrade.

O tome u sledećim nastavcima.

Zsombor Szabó, arhitekta

Naš izbor

Visoka žuta žita

Kada u rumene zore
 Ili u jasna jutra
 Prolazim
 Poljima rosnim,
 Gdje mlad vjetar njiše teške klasove
 Visokog, žutog žita,
 Iznenada stanem;
 I gle!
 Moje srce, od radosti, glasno kuca
 Kao zlatan sat.

Dragutin Tadijanović

Nova knjiga

Tako se piše knjiga!

U Zagrebu je prošloga mjeseca objavljena monumentalna knjiga pod naslovom „Povijest i kultura gradišćanskih Hrvata“. Izdao ju je Nakladni zavod „Globus“ (Kažotićev trg 4, Zagreb). Enciklopedijskog je formata i sadržaja. Ima 560 stranica. Osim teksta najviše znanstvene razine o svim područjima života gradišćanskih Hrvata knjiga donosi i brojne uspjele ilustracije i reprodukcije povijesnih isprava i umjetničkih djela, te u dodatku jednu veliku kartu koja detaljno prikazuje sva naselja gradišćanskih Hrvata u Austriji, Mađarskoj, Češkoj i Slovačkoj nekada i danas.

Na ostvarenju te knjige radili su združenim silama ponajbolji znanstveni djelatnici iz Hrvatske, Austrije i Mađarske preko 20 godina. Navedimo samo neke od njih: I. Kampuš, I. Karaman, J. Adamček, L. Županović i drugi s hrvatske strane, A. Ernst, F. Tobler i J. Seedorf s austrijske te L. Hadrovich, J. Szuchich i J. Vlasits s mađarske strane. Reprezentativnoj raskoši knjige mnogo je pridonijela svečana oprema Tomislava Pušeka, direktora Nakladnog zavoda „Globus“. Veliku povijesno-etnografsku kartu u dodatku izradio je J. Breu.

Nakon kratkog predgovora dr. Franje Tuđmana i kardinala Franje Kuharića uredništvo objašnjava projekt knjige pokrenut daleke 1972. i njegov trnovit put do ostvarenja 1995. Poslije toga donosi kronologiju važnijih događaja u povijesti gradišćanskih Hrvata.

Zbornik je podijeljen na šest tematskih dijelova: 1. Iseljavanje i pitanje podrijetla, 2. Naseljavanje, obzor i mijena govornog područja, 3. Društveni, politički i gospodarski razvoj u novoj domovini, 4. Vjerski i kulturni život, 5. Tradicijska kultura, i 6. Jezik i imena. Na kraju je dodano veoma korisno Kazalo imena i mjesta pomoću kojega svaka gradišćanska obitelj može doznati nešto o sebi, svome podrijetlu i obitavalištu.

Nije moguće u ovih nekoliko redaka makar samo popisati naslove 18 stručnih priloga zbornika, počevši od Adamčekovog koji raspravlja o iseljavanju Hrvata u austrijsko-

ugarski granični prostor u 16. stoljeću zbog prodora Turaka do Szuchicheva i Vlasitseva o obiteljskim imenima gradišćanskih Hrvata. Ograničimo se stoga na dvije preporuke. Gradišćanski Hrvati u Austriji, Mađarskoj, Češkoj i Slovačkoj svakako bi trebali nabaviti tu vrijednu knjigu da im ona na neki način postane obiteljska knjiga, a osobito da je uvijek iznova čitaju kako bi spoznali tko su i što su.

Suradnicima i izdavaču čestitamo na velikom djelu, ali im ujedno preporučamo da ne stanu na pol puta, nego neka nastoje obraditi na isti način povijest i kulturu svih drugih ogranaka iseljene Hrvatske, npr. u Mađarskoj, Italiji, Rumunjskoj, SAD, Argentini, Čileu, Australiji itd.

Gradišćanski Hrvati zaista imaju razloga da slave i budu ponosni. Oni su prvi ogranak iseljene Hrvatske koji je dobio monumentalni zbornik visoke znanstvene razine o svojoj povijesti i kulturi od 1515, kada se prvi puta spominju u Željeznom (Eisenstadt, Austrija), do danas. Unatoč svoga znanstvenog obilježja, zbornik je pisan razumljivim jezikom.

Ova knjiga, premda zaslužuje najveće komplimente, ipak je samo ljudsko djelo, tj. usavršivo. Nadam se da će autori i izdavač u jednom budućem izdanju ukloniti neke manje nedostatke koje smo uočili, a koje ovdje nije vrijedno ni spominjati.

Tomo Vereš

Tavankučani u Bavarskoj

Članovi folklorne skupine HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta gostovali su od 1. do 10. srpnja u gradiću Trunwalhen nadomak Münchena gdje su, na poziv domaćina, sudjeovali u programu obilježavanja stote obljetnice rođenja skladatelja Carla Orffa. Kulturne priredbe organiziraju se tijekom cijele ove godine širom Bavarske, Njemačke i u imozemstvu, a Tavankučani su nastupali nekoliko puta u dvorcu Persteinstein u sklopu večeri narodnih plesova. Osim njih, u istome su terminu gostovali i plesači i pjevači iz Grčke i Mađarske.

(p. v.)

Mora biti smion

Valja biti smion da bi čovjek mogao biti slobodan i nezavisan, da bi se izrazio bez obzira na zablude u pitanjima lijenog i neobrazovanog ukusa, jer je svaki novator obretnik bio vjekovima trajno okružen inernom negacijom ljudske uobrazilje.

Miroslav Krleža, 1956.

Imenik rocka

GRAHAM BOND – pokojni velikan ranog britanskog rhythm & bluesa, jazzu, undergrounda, i uz (takode pokojne) Alexis Kornera i Cyril Davisa, kao i (živog i zdravog) John Mayalla, „pradedu“ belog (britanskog) bluesa. Ovaj briljantni i bitni pevač, lider mnogih sastava, klavijaturista, saksofonista i klarinetista, rođen je 1937. godine, a poginuo (pod misterioznim okolnostima) pod točkovima podzemne željeznice u londonskoj stanici Finsbury Park, 8. maja 1972. godine. Pred kraj života intenzivno se bavio okultizmom i crnom magijom, a karijera kao da mu je kretala silaznim tokom.

Probrana diskografija:

– „The Sound of '65“ (1965), – „There's a Bond Between Us“ (1966), – „Mighty Graham Bond“ (1968), – „Love is the Law“ (1968), – „Holly Magic“ (1971), – „We Put Our Magic on You“ (1971), – „This is Graham Bond“ (1972) – „Two Heads are Better than One“ (s britanskim pesnikom i muzičare, Pete Grownom, 1972)

BOOKER T. & THE M. G. 's – najkvalitetniji instrumentalni sastav svog doba. Počeli su kao prateći sastav velikih zvezda soul-kuća „Stax“ (Otis Redding, Rufus Thomas, Isaac Hayes, Albert King, Sam and Dave, Aretha Franklin, drugi), i „Atlantic“ da bi vremenom izgradili impresivnu samostalnu karijeru. Pisali su mnoge muzike za filmove i pozorišne predstave, broadwayske mjuzikle i TV-serije. Grupu su sačinjavali klavijaturista Booker T. Jones, basista Donald „Duck“ Dunn, gitarista Steve „Collonell“ Cropper, i (pokojni) bubnjar Al Jackson (ubijen 1975. godine, pred svojom kućom), kog je 1976. godine zamijenio bubnjar Willie Hall. Bili su prvi sastav u soul muzici čiji su članovi bili i crni (Jackson Jones, Hall) i beli muzičari (Cropper i Dunn).

Probrana diskografija:

– „Booker T. & The M. G. 's“ (1963), – „Soul Limbo“ (1968), – „Green Onions“ (1968), „Melting Pot“ (1970), – „Free Ride“ (1970), „Universal Language“ (1977), Booker T. Jones – samostalno: – „Booker T. and Priscilla“ (s suprugom, Priscillom, 1971), – „Home Grown“ (1972), – „Chronicles“ (1973), Steve Cropper samostalno: – „With a Little Help from Friends“ (1974), – „Jammed Together“ (1977)

DAVID BOWIE – britanski pevač, kompozitor, producent, aranžer, glumac i multiinstrumentalista. Čovek s hiljadu lica i talenata. Rođen je kao David Robert Jones, u Londonu, 8. januara 1947. godine. Izuzetna kreativnost i sjajno snalaženje raznim muzičkim žanrovima pri čemu nikada nije gubio izrazitu samosvojnost. Od svojih početnih faza, preko „Ziggy Stardust perioda“, pa sve do statusa „vitkog, belog vojvode avangardnog rocka“ stalne su karakteristike širokog polja njegovog stvaralaštva i jedne duge i blistave karijere.

Probrana diskografija:

– „Space Oddity“ (1969), – „The Man Who Sold the World“ (1970), – „Hunky Dory“ (1971), – „The Rise and Fall of Ziggy Stardust and the Spiders from Mars“ (1972), – „David Live“ (dvostruki, koncertni, 1974), – „Station to Station“ (1976), – „Heroes“ (1977), – „Stage“ (koncertni, 1978), – „Scary Monsters“ (1980), – „Let's Dance“ (1983)

Robert Tilly

Naš književni leksikon

Antal Zákány (Bócsa, Mađarska, 8. rujna 1911. – 28. veljače 1987. Subotica), pjesnik, prevoditelj, novinar. Pošto mu roditelji prešli u Suboticu (1919), ovdje završava osnovnu školu, nakon koje je prvo poslastičarski, a zatim obradničarski, mesarski šegrt, te zidar, pružnik. Nakon oslobođenja radi u Gradskoj biblioteci od 1959. kao novinar u subotičkoj redakciji lista „Magyar Szó” (Mađarska riječ).

Književnoj javnosti se predstavio pjesmama tijekom 1945. Bio je stalni suradnik mađarskih listova i revija u nekadašnjoj Jugoslaviji. Njegovu liriku karakteriziraju ispovjedni iskaz i samoća. Svoj svijet opisuje sigurnim izrazom, mada mjestimice arhaično, nenametljivo, s prizvucima duboke sjete i lirski jeničke tišine. Ovi elementi daju posebice njegovim pjesmama pečat Zákányjevoj poeziji. Gorko životno iskustvo posudilo je prilično opor ton njegovom stvaralaštvu, čime ono postaje još autentičnije, a smislenost pjesnikov glas sugestivniji.

Objavio je sljedeće zbirke pjesama: „Főnt és alul” (Na vrhu i na dnu), 1954.; „Napfény a víz alatt” (Sunčev zrak u blatu), 1959.; „Varázslat” (Čarolije), 1961.; „Földinduláskor” (Zemljotres), 1965.; „A vas nem kenyér” (Željezo nije kruh), 1974.; „Közel a nap arcához” (Blizu lica sunca), 1978.; S pjesmama je zastupljen u više zbirki i udžbenika.

Subotički „Osvit” tiskao mu je knjigu pjesama „Blizine i daljine”, 1963. Prevoditelji: Ivan Pančić, Vlado Kopunović, Ivan Pančić, Lajčo Višnjić, Ante Zolnaić.

Noc

Živimo

u kutijama

u debelim zidovima...

Što su

uće...

Uvijek je zatočenik,

zbog

ostruko je zavravljen:

u ožornju,

u tučnom

svemiruom...

U trostrukom omotu

svi život...

Čuo –

kao čad na staklu –

prozor nju

iz sumra

u potri

u vijenu duše.

Živimo

u kutijama

u debelim zidovima:

Što je u tome

Što kroz jednu jedinu

okotinu:

Što kroz jedno okno

vidimo u svijet...

Antal Zákány

(prijevod: I. R.)

Međunarodni kazališni festival

Raznolikost u kvaliteti

Kraj lipnja i početak srpnja u okviru Međunarodnog kazališnog festivala na Paliću protekao je u znaku četiri posve različite predstave.

U izvedbi Srpskog narodnog pozorišta iz Novog Sada Subotičani su nakon dugo vremena u svojoj sredini imali priliku gledati balet. „Grk Zorba”, napose glazbeni dio, slobodno možemo reći evergreena „Zorba's dance”, oduševio je publiku kao rijetko do sada. U takvoj atmosferi (česti aplauzi usred predstave) kada su akteri nekoliko puta izlazili na „bis” gotovo je bespredmetno pisati o nedostacima kojih, iskreno govoreći, nije bilo puno. Možda se najkrupnija zamjerka može uputiti ipak publici, koja svojim emocijama ne želi vladati tijekom predstave.

Već sutradan, 1. srpnja, na prepunoj Ljetnjoj pozornici povratak klasičnoj komediji. Komad **Jacka Popplewella i Roberta Thomasa** „A szegény hékus esete papagájjal” (Slučaj sirotog policajca s papagajem) Državnog kazališta „Sigligeti” iz rumunjskog grada Oradee (Nagyvárad) slobodno možemo ocijeniti kao najboljim do sada viđenim na festivalu. Riječ je o komediji zasnovanoj na „krimi” podlozi. Upravo nam takva podloga razotkriva smiješne strane karaktera zaposlenih u jednoj odvjetničkoj kancelariji, u kojoj se desilo lažno ubojstvo direktora kako bi se stvarni zločin pokušao prikriti. Sjajno vođena od strane telefonistice, „žene iz naroda” i prehladenog i naizgled nespretnog inspektora publika je navodena na krivi trag (kao i obično) s ciljem razotkrivanja ljubavnih odnosa u braku i izvan njega, direktora i supruge, i zaposlenih u kancelariji. Naravno, telefonistica je ta kojoj odgovara uloga adekvatna alanfordovskom Broju Jedan, bez čije pomoći inspektor teško da bi se snašao. Sve vrijeme komad je prožet sjajnim verbalnim humorom, a reči za glumce da su „imali dan” bilo bi preskromno. Očito, radi se o dobroj uigranosti. To je osjetila i publika i aktere nagradila na već opisivani način.

Predstava **Dušana Kovačevića** „Sveti Georgije ubiva aždahu” Ateljea 212 iz Beograda nekako je najkontroverznija do sada. Ono što se zacijelo za ovu predstavu može reći jest da nimalo nije izgubila na svježini i aktualnosti. Radnja komada odvija se pred početak i tijekom Prvog svjetskog rata u kojem se „na naš način” prelamaju i sukobljavaju interesi i stanovišta. Tako se, primjerice, dijametralno suprotan stav o pitanju odnosa individualnog i kolektivnog interesa, poglavito u ratna vremena, najbolje vidi kroz kletvu zemlji običnog vojnika na bojišnici i riječima časnika da pojedinac postoji zbog zemlje, a ne suprotno, što predstava daje aktualnost „kao da je danas pisana”. Isto se može reći i za potkazivanje bogalja iz niskih (ali čisto ljudskih) pobuda od strane jednog od vojnika. Ono što bi se možda moglo okarakterizirati kao tamnom točkom komada je neprimjerena količina vulgarnosti. Izgovori tipa „takvi smo” više zapravo svjedoče o onome tko ih izgovara.

Novosadski Tányszínház izveo je 12. srpnja predstavu **Carla Goldonia** „A két úrszólgája” (Sluga dvaju gospodara). Za ovu predstavu kao najznakovitije možemo reći da je do sada bila najposjećenija. Možda stoga što je ulaz bio slobodan.

Kazališni festival na Paliću se, zbog održavanja filmskog, prekida do 1. kolovoza kada je na programu rock-opera „Pastir vukova” **Dragana Dujmova** u izvedbi Srpskog pozorišta „Joakim Vujić” iz Budimpešte.

(z. r.)

Pokretanje

„Bunjevačkih i šokačkih novina” (VIII.)

Naime, postojalo je shvaćanje da su samo kajkavci Hrvati. Oni koji govore kajkavski su Hrvati, ostali su Slavonci. Jednostavno se nije priznavalo da štokavci mogu biti Hrvati. Odatle dolazi i tvrdnja da su, recimo, Hrvati uzeli jezik od Srba, mada je Bartol Kašić još 1600. godine napisao gramatiku štokavskoga govora. (Tada su Srbi, kao što znate, pisali srpskom recenzijom staroslovenskog jezika). Iz tih i takvih nejasnoća proizašlo je jako mnogo proizvoljnih zaključaka koji nemaju nikakvo uporište u nauci.

Vujević i neki drugi suradnici zastupaju jednu, rekao bih, modernu koncepciju o književnom jeziku: znaju da se književni jezik nikada ne može podudarati ni sa jednim dijalektom. Nikada književni jezik i dijalekt nisu isto. Književni ili standardni uvijek mora nadrastiti dijalekat. Dijalekat može biti sredstvo samo u dijalektalnoj književnosti, a ne može opsluživati sve ostale funkcije što ih književni jezik ima (npr. publicistika, škola itd). Kad bi svi gradili svoj književni izraz na dijalektu, onda bismo imali babilonski toranj, kako kaže Vujević, onda bi svaka regija imala svoj književni jezik. Upravo su preporodne aktivnosti išle u tome pravcu da se prevaziđe isparcelisanost književnog jezika. A ako su mogli kajkavci i čakavci da se slože i da prihvate jedan književni jezik, kajkavci su prihvatili Hrvati zahvaljujući Gajevoj reformi, onda je zaista teško reći da su Bunjevci dalje od tog književnog standarda nego što su recimo kajkavski Hrvati ili čakavci sa nekog otoka. Prema tome, književni jezik ima jednu funkciju, a dijalekt drugu. Tako je to i na srpskoj strani. Dijalekti Vranja, istočne i južne Srbije su u odnosu na književni jezik veoma udaljeni. Nitko se, naravno, ne zalaže da se tim dijalektima da status književnog jezika. Oni se unose u književnost kroz dijalog likova, imaju značajnu stilsku funkciju, ali ne i status standardnog jezika. U tom smislu je Vujević, i oni koji su bili uz njega, bio vizionar još sedamdesetih godina. On je znao da treba prihvatiti književni jezik onakav kakav se upotrebljava na cijelom nacionalnom teritoriju, a ne pokušavati stvarati nekakav regionalni književni jezik za malu skupinu ljudi (za nekoliko sela). To je bila ona struja koja se zalagala za jedan zajednički književni jezik. Drugu su činili Boza Šarčević na prvom mjestu, zatim Nikola Kujundžić (znatno kasnije) i neki drugi koji su smatrali da je jedan takav književni jezik nerazumljiv. To se vrlo često čulo, ne samo od običnih ljudi, nego od svećenika i učitelja postavljalo se pitanje koji je to književni jezik, a Vujević je na to odgovarao da onaj jezik koji se u knjigama nalazi „jest naš književni jezik, samo o tom mnogi nemaju bistra pojma”, dok hrvatski jezik u „rodoslovnim, genetičkim smislu provincijalnim naričjem glasi: 'Kaj je gdo zajesal, to bu i žal'”. On je, dakle, dobro shvatio što je to književni jezik, a što je dijalekat.

(nastavit će se)

mr. Josip Buljovčić

Promocija video kazete Subotičkog tamburaškog orkestra

Na putu u svijet

Promocija video kazete Subotičkog tamburaškog orkestra je događaj vrijedan pozornosti iz dva razloga. Sama po sebi, kazeta je dokument o njegovom mnogovrsnom radu u kojem se zrcale široke mogućnosti sviranja na tamburi. Još je važnije da su se u suradivačkom odnosu našle dvije umjetničke branše – filmska i glazbena, te napravile zajedničko djelo.

U vremenu u kojemu moramo biti upućeni jedni na druge, jer iz financijskih i drugih razloga ne možemo sve sami, suradnja je neophodni uvjet života. No, u razvijenijim kulturnim sredinama ona se javlja kao mogućnost kojoj se svjesno teži. Zajednički, multidisciplinarni projekti u svijetu nisu rijetkost. (Kao što je nedavno održani dječji musical). Stoga je osobito znakovito da su događaji koji u stvaralačkom ozračju funkcioniraju u gradu, nastali radom malih, neformalnih grupa, koje se okupljaju prema svom interesu s amaterskim entuzijazmom. Filmska ekipa u čijem središtu je g. **Rajko Ljubić** i g. **Zvonimir Sudarević** je jedna od takvih grupa čije smo finalne i vrlo uspješne radove već mogli vidjeti. U suradnji sa Subotičkim tamburaškim orkestrom, koji je već postao svojevrsna insitucija čije je struktuiranje i tehnička organizacija rasla usporo s kvalitetom i brojnošću članova, na čijem je čelu umjetnički rukovodilac g. **Stipan Jaramazović**, napravili su video kazetu na kojoj je zvučno vrlo dobro snimljen dio iz bogatog repertoara, a što je popraćeno filmskim snimcima Subotice i Palića. Tehničke usluge izvršila je K-23, tonski je obradio **János Papp**, asistent kamere bio je **Zvonimir Sudarević**, a glavni kameraman, montažer i redatelj bio je **Rajko Ljubić**.

Gledajući film možemo naći i neke zamjerke koje su vjerojatno u vezi s kroničnim nedostatkom novca. Zanimljivo je da tehničku nesavršenost, osobito upada u oči kadar u kojemu se Hrvati-Bunjevci mogu vidjeti i izvana. Kao podloga Brahmsove „Mađarske igre br. 5”, kamerom je opisan interijer Gradske kuće. Nakon toga, uz „Malo bunjevačko kolo” vidimo ljude u bunjevačkoj nošnji koji rade (žetva je) „idu i piju”. Granica između iluzije i stvarnosti ovdje se gubi. Napose mi je stalo da nitko nije, i ne pomisli da je uloga **Zorana Mulića** u Orkestru adekvatna duljini kadra u kom je snimljen u odnosu na duljinu cijele kazete. Izuzetno pozitivno su me se dojmili divni kadrovi uz eksperimentalnu skladbu **Zorana Mulića** „Kroz vreme”. Možda je na kazetu mogla ući i neka od njegovih „pravih” skladbi, no tko bi svima ugodio. Svima koji su radili i surađivali na izradi ove kazete čestitamo.

(n. s.)

Keramoplastike Diane Tođeraš

Oblici nastupajućih generacija

U galeriji „Franzer” 8. jula otvorena je izložba Diane Tođeraš – prvi samostalan nastup mlade umetnice u rodnom gradu.

Diana je ovde rođena 1962. godine, a 1987. na budimpeštanskoj Akademiji za primenjene umetnosti diplomirala na smeru porculan. Iza nje je, dakle, svega osam godina rada, ali i razdoblje uspešne izlagačke aktivnosti.

Učestvovala je na Svetskom trijenalu male keramike u Zagrebu 1987, 1990. i 1993. godine; Trijenalu jugoslovenske keramike u Subotici i Beogradu 1989. i 1992. godine, te Internacionalnom bijenalu umetničke keramike u portugalskom gradu Aveiru 1991. i 1993. Izlagala je, naravno, na kolektivnim izložbama u Subotici; predstavila svoja ostvarenja u Salzburgu, Kikindi, izložbama „Forme” u Novom Sadu. U tom zaista kratkom periodu osvojila je i dva priznanja: jednu od nagrada na VII Trijenalu jugoslovenske keramike 1989. i treću nagradu internacionalnog žirija na II Međunarodnom bijenalu u Aveiru 1993.

Oba puta Diana je privukla pažnju ocenjivača vrednosti keramoplastike osobene poetike koja u sebi sažima prošlost, govori savremenim izrazom i priziva budućnost izazovnom zapitanošću. Naime, umetnica krajnje „jednostavno” oblikuje svoj svet u porculanu: „krpama” od gline, razvijene u tanke plohe sa pečatiranom ornamentikom raznovrsnog porekla, modelira volumene koji potom svojim koloritom asociiraju na predmete „odtrajale” u vremenu. Izborom tema koje nisu ništa drugo do čin gradnja u sazvučju imaginacije, osobina materije i hirova vetra; umetnica koja potresnu priču kreativne slobode savremenog umetnika (koji doduše nije sputavan, ali je njegova društvena uloga ništavna), ne oslanjajući se na religiozne ili nacionalne prepoznatljivosti, ne tumarajući po diktatu „trendova”, Diana kao da najavljuje svet oblika nastupajućih generacija nekog novog građanskog staleža koji traga za vrlinama, a ne prekopava mane drugih; poštuje vrednosti koje izviru iz različitosti puteva do sklada sveprožimajuće stvaralačke igre.

Nesumnjivo, leksika Diane Tođeraš izvire iz zaumne saživljenosti čoveka i gline od iskona; predstavlja poetsku osećajnost novoga tipa koja ne poznaje i ne priznaje granice uzleta ljudske mašte, isijava posebnost šiframa bliskim ljudima u potpuno različitim sredinama. Njeni predmeti kao da govore jezikom sporazumevanja s kraja na kraj sveta. Dozvoljavaju beskrajn koloplet poetskog doslućivanja i nisu znakovlje nadmene samoizolacije. Njene keramoplastike i panoi kao da su od krhotine realnosti sačinjeni objekti zadržavajuće nove stvarnosti. Jesu samosvojna ostvarenja treptajem neponovljivosti osobenog iskaza, ali i svojina svih sveobuhvatnom slojevitosti poruke.

Nije stoga slučajnost što sa izložbe u galeriji „Franzer” već ovih dana jedna keramoplastika putuje na izložbu u Njujork, a tri eksponata odlaze na drugu međunarodnu izložbu u Japanu.

(b. d.)

PA DO X E P U

Treći međunarodni filmski festival „Palić 95”

Doprinos jubileju filma u godini kulture

Ovogodišnji, treći po redu međunarodni filmski festival na Paliću, kako smo već pisali trajat će od 14. do 28. srpnja, a organizatori su što u konkurenciji za nagrade, što izvan konkurencije za prikazivanje osigurali projekcije 25 filmova.

Filmom „Monstrum” **Roberta Benigni** (Italija) počinje predfestivalska revija filmova. Sutradan, 15. srpnja na programu je „Bili smehonosni ratnici” (Novi Zeland) **Lee Tamahora**; 16. „Rapa Nui – središte svijeta” (SAD) **Kevin Reynolds**; 17. „Veliki skok” (SAD) **Joela Coena**; 18. „Egzotika” (Kanada) **Atoma Egoyana**, ovaj dio festivala završava se 19. srpnja filmom „Glupan i tupan” (SAD) **Petera Farellya**. Sve projekcije zakazane su za 21 sat na Ljetnjoj pozornici.

Zvanični program festivala otvorit će film (izvan konkurencije za nagrade) **Gorana Markovića** „Urnebesna tragedija” u francusko-bugarsko-jugoslavenskoj produkciji. Publika će videti filmove koji će se naći u konkurenciji za nagrade moći pogledati u tri termina i na dva mjesta. U 18 sati biti prikazan domaći film „Paket aranžman” u režiji **Ivana Stefanovića, Srdana Zečevića i Dejana Golubovića**, a na Ljetnjoj pozornici od 21 sat u mađarskoj produkciji „Krunski svjedok II.” **Pétera Bacsóa** i „Umri muški III.” (izvan konkurencije) **Johna McTiernana** od 23 sata. Istim redoslijedom idu i naredni filmovi. Francuski „Veliki zamor” **Miohola Banoa** na programu je u 18 sati, a grčko-francusko-jugoslavenski „Odisejev pogled” **Thea Angelopulosa** (izvan konkurencije) na Ljetnjoj pozornici u 21 sat, 23. srpnja. Američki filmovi „Spavaj sa mnom” **Rorya Kellya** (18 sati), „Prije svitanja” **Richarda Linklafera** (21) i „Istina ima svjedoka” **Taylor Hacklorda** (23) obilježit će 24. srpnja. Sutradan su na programu „Clerks” **Kevina Smitha** (18 sati) domaći „Tamna je noć” **Dragana Kresoje** (21) francuski „Francuskinja” **Regisse Vagniere** (23) „Mina Tanenbaum” **Martine Dugowsona**, američki „Dim” **Waunea Wanga** i **Paula Astera**, australski „Seoski život” **Michaela Blakemora** zakazani su za 26. srpnja. Pretposljednji dan na programu su domaći „Marble Ass” **Želimir Žilnika** (18) i „Terasa na krovu” **Gordana Milića** (21), te francuski „Patriote” **Ericha Rechant** (23).

Kusturičinim „Podzemljem”, filmom izvan konkurencije, 28. srpnja u 21 sat na Ljetnjoj pozornici završava ovogodišnji međunarodni filmski festival na Paliću.

Spomenimo da će se u okviru festivala održati i okrugli stolovi (24. i 26. srpnja) na teme „Filmsko izdavaštvo” i „Posljedice ’amerikanizacije’ europskog i svjetskog filma”, te u Subotici 27. srpnja biti otvorena izložba pod nazivom „Subotica i 100 godina filma”. Producent festivala subotičko Otvoreno sveučilište, a kao generalni sponzor uz SO Subotica i republičko Ministarstvo kulture sudjeluje i „Credibel banka”.

(z. r.)

MIKI
samostalna
vodoinstalaterska radnja

da sve
teče
kako treba

Šarčević Miroslav
vodoinstalatler

kancelarija:
Tel: 024/ 31-598
Matka Vukovića 4
24000 Subotica

namo sve radove na
vodnim instalacijama
i održavanje istih...
po zahtevu stranke
8,00-16,00 časova

Za ribiče:

Kada lovite ribu za vrijeme visokih temperatura, pa vam ulovljena riba ugine u čuvarici (smud ne podnosi zarobljeničtvo i brzo ugine, sličan mu je i grgeč), svježinu ćete joj sačuvati ako joj odmah odstranite škrge i iznutrice i zavijete u platno (vlažno), papir ili najbolje u koprivu i tako je odložite u hladovinu. Na ovaj način riba će sačuvati svježinu.

Zanimljivost— nama najpoznatija riba — šaran — nedavno se izmrijestio. Mrijesti se kada voda dostigne temperaturu od 17 do 19 C, a to je obično u plićacima sa obiljem vodenog bilja. Ženka šarana dostigne polnu zrelost u trećoj godini i ovisno od veličine i starosti izbacila od 300 do 600.000 komada ikre, a može i više! Dio ikre ostane neoploden, zatim se njome goste druge ribe i životinje u vodi, pa se tako samo iz malog broja ikre izvalja šaranska mlad.

Recept— jedan od najjednostavnijih načina pripreme riblje čorbe na štednjaku: očišćenu ribu isiječite na komadiće širine 2-3 prsta. Na dno posude stavite crveni luk (sitno isjeckan) a na njega komade ribe. To pospite crvenom slatkom paprikom i ljutom po želji. Posolite. Zatim na gornji sloj pono-

vo stavite luk pa riblje meso i začinite. Na oko 1,5 kg ribljeg mesa utrošite oko 0,15 kg crvenog luka. Nakon toga nalijete u posudu toliko vode da prelije masu za kuhanje. Kuhajte je na jakoj vatri i kada provrije kuhajte oko 40 minuta.

U slast!

SOM (Silurus glanis L.)

U opisivanju riba koje naseljavaju naše vode, prvo sam se opredijelio za soma, jer je najveća slatkovodna riba europskih voda. može biti dugačak preko 2,5 m. i težak iznad 200 kg. Istina, jesetra i moruna su ribe veće od njega, ali one kao morske ribe zalaze u slatke vode samo radi mrijesta. Sada im uzvodnije zalaženje u Dunav ne dozvoljava brana na Đerdapu. Ni o jednoj drugoj ribi, kao o somu, ne kruži toliko priča, često tragičnih. Som je povukao u smrt neznani broj ribara i sportskih ribiča. Neke od priča osomu bit će objavljene na ovom prostoru.

Rasprostanjenost: som živi u rijekama srednje, sjeverna i istočne Europe, a u tom prostranstvu nastanjuje prirodna i vještačka jezera, kamo su galjudi naselili. Ima ga i u Ludoškom jezeru. Preko dana boravi u dubokim rupama na dnu vode, a napose u virovima ili uz obalu u koje udara rijeka, gdje ima na dnuoborenihan panjeva i debla sa granama. Rado boravi u podlokanim mjestima ispred raznih brana na rijekama, Prapostojbina soma su rijeke sliva Kaspijskog i Crnog mora, pa mu je „domaće” mjesto sliv rijeka Volge, Dnjepra i Dunava.

(nastavit će se)

Alojzije Stantić

Vratite u poljoprivrednu apoteku „AGROSU”
Tari Žednik, Zarka Zrenjanina 11
Telefon: 787-043
Tornjoš, Maršala Tita 31
Telefon: 841-006
Za svakog ponešto,
a za zemljoradnike najviše.
Dajmo Vam kvalitetnu semensku robu, sredstva za zaštitu bilja, stočnu hranu — koncentrate i premikse od „Veterinarskog zavoda” Subotica, mineralna đubriva, alatke, kućnu hemiju i još mnogo štošta drugog.

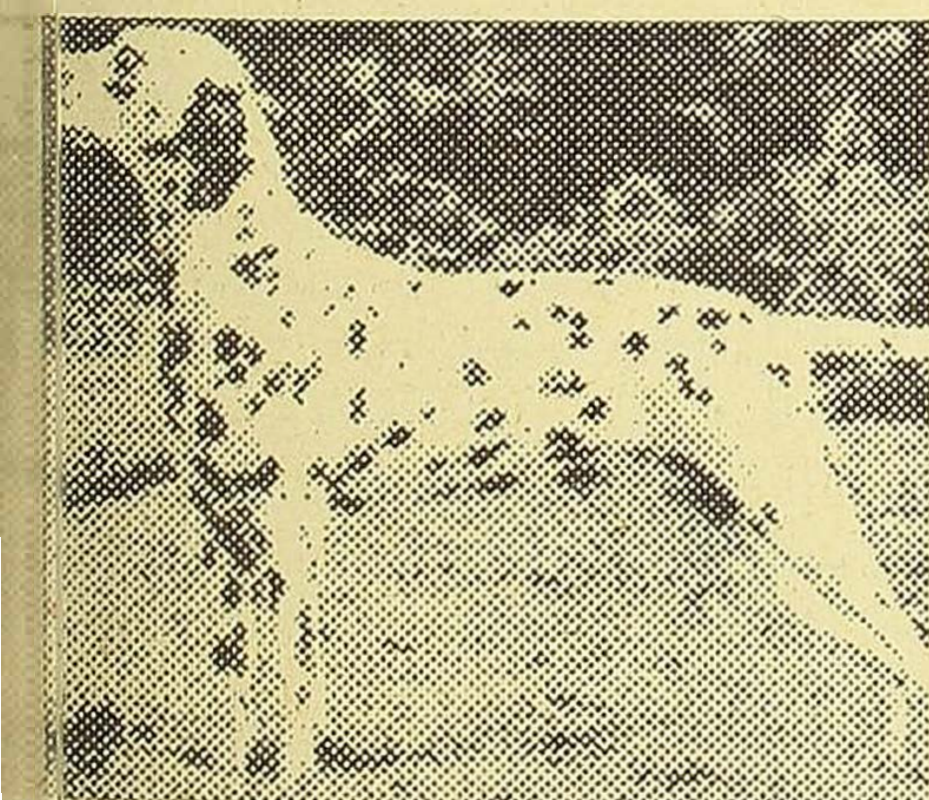
ELEKTRO-MIX
INSTALACIJE, EL. UREĐAJI
I APARATI ZA DOMAĆINSTVO
MIX
SUBOTICA
KUJUNDŽIĆ JOSIP
vlasnik

2400 SUBOTICA,
Seje Marinković 31.

Tel: 024/35-174

o ljubitelje pasa Dalmatinski pas

ko smatramo da je pas nastao od vuka ili od neki tipova šakala, onda nas zaišta iznenađuje azitost krzna i boje dlake ovog psa i njegovih reika. On nam je svojevrsni dokaz velike ljud-ektivnosti u oblasti kinologije kroz istoriju.

š iz zapisa starog Egipatskog carstva znamo imali različite pse, pretpostavljamo, usko pejalizovane za lov, ratovanje, druženje i lič. Već se tada pojavljuju pegavi psi. Možemo an da pretpostavimo koliko je selekcije i vre- trebalo da se iz divlje boje krzna mogućeg ra: a pasa postigne belo krzno sa pegama. Po- le ipatskih crteža, slične pse nalazimo i u ilu- trijama stare Grčke, tako da u današnjem pi istorije dalmatinskog psa možemo da ažno da su se njegovi preci tamo pojavljivali.

Ono što su sigurniji podaci, koji uzano određuju poreklo ove vrste, jeste zapis iz dakovačke biskupije iz 1374. godine, gdje se već spominje pod nazivom lanis dalmaticus što nam govori da se u to vreme već uveliko uzgajao pas pod današnjim imenom. Postoje još neki opisi oko 1550. godine, gdje približno određuju visinu psa (od 60 do 70 cm) i veličinu pega (jedan do dva prsta). Bez mnogo promena, takav pas postoji i danas.

Razlog zašto ga ima po celom svetu treba tražiti u činjenici da su ga dubrovački trgovci često nosili brodovima i poklanjali svojim poslovnim partnerima širom sveta. Tako su ga u mnogim zemljama uzgajali, a današnji oblik dobio je selekcijom u Velikoj Britaniji.

Što se namene tiče, prvobitni psi su najverovatnije služili za lov i to u tipu rada goniča. Postoje pretpostavke da su u srednjem veku upravo psi uzgojeni u dakovačkoj biskupiji služili kao ratni psi, tako da je logično da su bili nešto krupniji i snažniji od današnjih. U Engleskoj su korišteni kao psi za pratnju vatrogasnih i poštanskih kola. To govori o njihovoj oštrini prema drugim psima, jer je name-na pratilaca bila da štite konje od drugih pasa koji bi kola u prolazu napadali.

Kasnije ga koriste za pratnju jahača, jer, verovatno zbog svog goričkog porekla, sa neverovatnom upornošću sledi svog vlasnika.

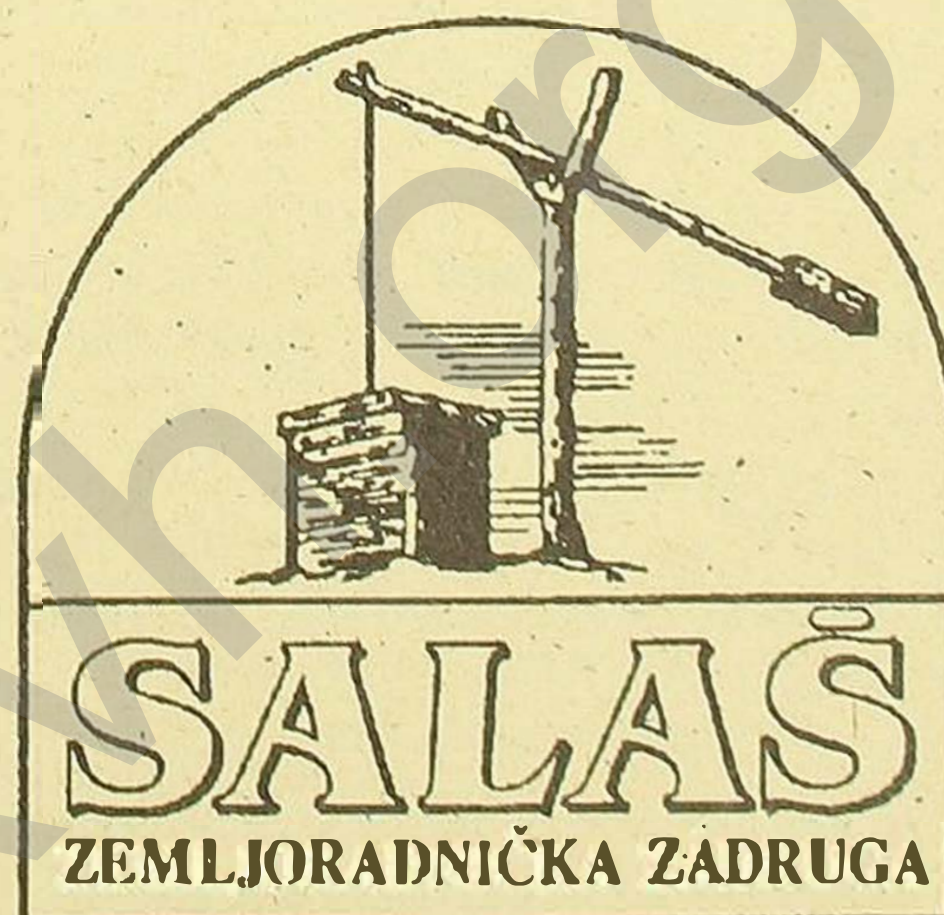
Dalmatiner je jedna od najelegantnijih pojava u psećem svetu. Skladna građa, bez preterivanja u bilo kom pravcu, kratka dlaka (kojoj nije potrebno puno nege), prijatan, blag karakter... svakako su razlozi da bude jedna od najrasprostranjenijih rasa i česta inspiracija umetnicima i dizajnerima, te omiljeni oblik za junake crtanih filmova.

Standard propisuje visinu grebena od 50 do 55 za ženke i od 55 do 60 cm za mužjake, kao i težinu između 22 i 25 kilograma. Dalmatiner na svet dolazi potpuno beo, a pegese pojavljuju naknadno, s tim što ne smeju biti velike. Moraju biti estetski rasporedene, a ne smeju biti ni sitne tačkice. Postoje dalmatineri sa crnim i braon pegama, što uslovljava i boju očiju i nosne pećurke.

Danas je to omiljen pas za druženje i igru. Dobar je čuvar. Smatra se da odlično zna sam da proceni koga treba napasti, a koga ne. Uz to, dobro se obučava po klasičnim principima za službenog psa.

Obožava celu porodicu, ali treba znati da mu je društvo čoveka neophodno. To je pas koji postaje melanholičan ako je odvojen od čoveka, što se u krajnjem slučaju može odraziti i na njegovo zdravstveno stanje.

Dorde Banjac

Vitaminska
biblija

Vitamin B 17 (Laetril)

Činjenice:

Jedan je od najspornijih „vitamina“ decenije.

Hemijski, to je smesa dva molekula šećera (jednog benzaldehida i jednog cijanida) zvana amigdalina. (Benzaldehid – najvažniji aromatski aldehid, bezbojna tekućina s mirisom na badem. Amigdalina – badem, mandula, otrovna sastojina gorkog badema, šljivovih koštica itd. esencija potrebna za pravljenje bademova ulja. Aldehid – veštački stvorena reč, od alcohol dehydrogenatus – alkohol lišen vodonika: aldehidi su organski spojevi koji nastaju iz alkohola primivši kiseonik: većinom to su hlapljive bezbojne mirisne tekućine.)

Poznat je kao nitrilosid kada se koristi u medicinskim dozama.

Proizvodi se od koštica kajsija.

Jedini vitamin B kojeg nema u pivskom kvascu.

Za sada nije prihvaćen za lečenje raka u većini saveznih država u SAD.

Šta vitamin B 17 može da učini za Vas:

Pokazalo se da ima izvesna svojstva koja utiču na kontrolu i sprečavanje raka.

Oboljenja koja nastaju usled nedostatka Vitamina B 17:

Nedostatak ovog vitamina može dovesti do smanjivanja otpornosti prema raku.

Najbolji prirodni izvori Vitamina B 17:

Mala količina laetrila pronađena je u košticama kajsija, jabuka, trešanja, bresaka, šljiva i nektarina.

Dodaci:

Najčešće korišćene dnevne doze su od 0,25 do 1,0 grama.

Toksičnost:

Mada nivo toksičnosti još nije ustanovljen, uzimanje prevelikih količina laetrila može biti opasno. Ukupna količina od više od 3,0 grama može se bezbedno uzimati, ali ne više od 1,0 g odjednom.

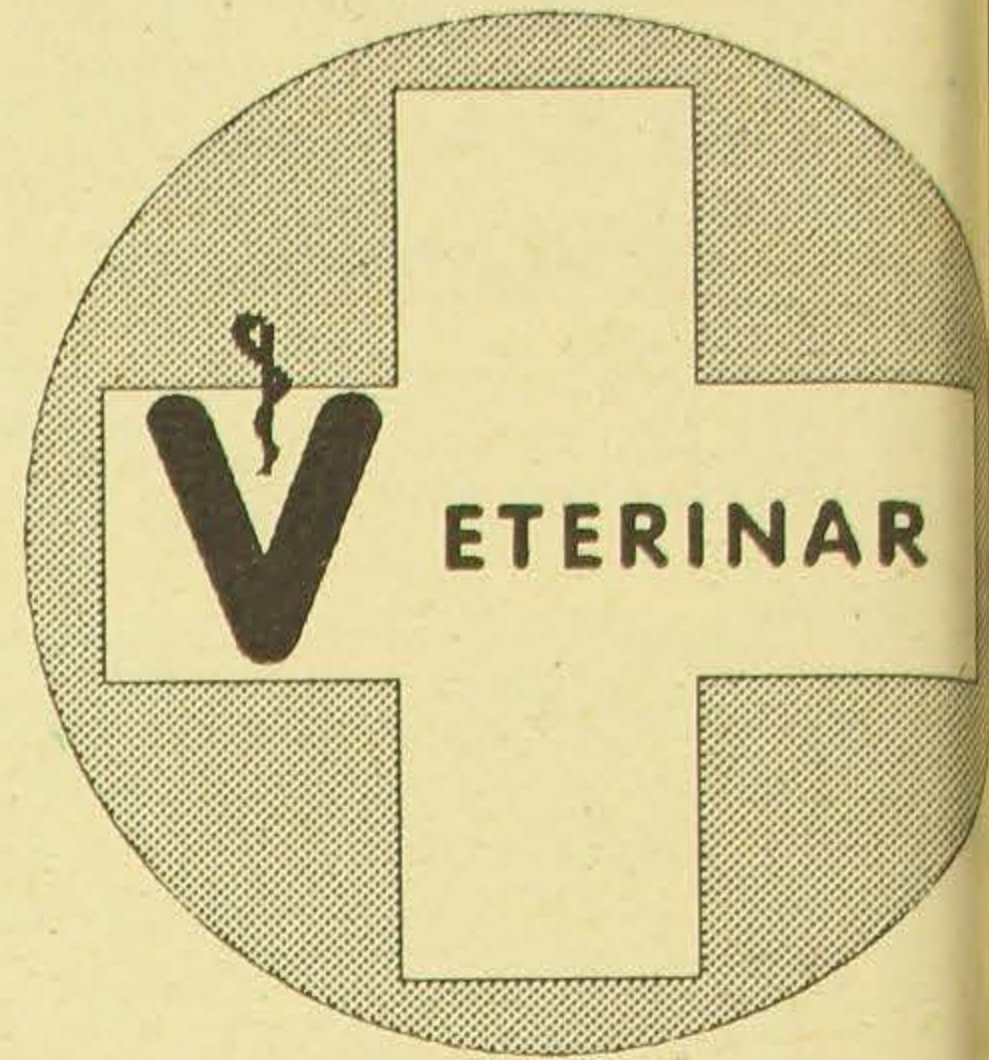
Prema „Almanahu ishrane“ („Nutrition Almanach“) pet do trideset koštica kajsija pojedanih tokom dana (ali ne sve odjednom) mogu obezbediti dovoljnu količinu ovog vitamina za preventivne svrhe.

Lični savet:

Ako ste za laetril zainteresovani radi prevencije ili lečenja raka, obratite se nekom nutricionistički usmerenom lekaru.

O laetrilu se u ovom času može nabaviti opsežna literatura. Preporučujem ličnu pretragu i konsultovanje sa lekarom pre no što se upustite u bilo kakav režim koji sadrži vitamin B 17.

(Iz knjige Erla Mindela „Vitaminska biblija“)

PRIVATNA VETERINARSKA
STANICA

„VETERINAR“
Trg Paje Kujundžića 2/a
(kod Senćanske crkve)
telefon: 024/39-229

Radno vreme u ambulanti:
– radnim danom od 7 do 19
časova
– nedeljom od 8 do 11 časova

Ljubiteljima konja

Bliski istok – „rodno mesto“

Našu malu seriju napisa o konjima počecemo sa izvorišta svih plemenitih rasa – Bliskim istokom. Za očekivati je naravno da će biti reči o arapskom punokrvnom konju. Ali, da pogledamo koje sve rase čine bogatstvo tog podneblja. Taj mozaik je manje poznat našoj javnosti.

Mnogi poznavaoци arapske rase konja koriste izraz „sirijski konj“ – i to za sve koji potiču iz trougla Alep-Bagdad-Damask. Arapi ga zovu „cham“. Odgajaju ga u dva soja. Prvi je manji (do 150 cm), otprilike kao naš lipicaner i nešto viši (oko 156-7 cm). Prvog smatraju plemenitijim, gospodskijim, ali se ni jednom ne može dati nikakva konstitutivna zamerka. Radi se o konjima izuzetnih proporcija i oglova, snažnog ali lakog tela.

Najveći deo melioratora i rodonačelnika evropskih savremenih rasa potiče upravo od sirijskih konja. U Siriji se okolina Palmire, odnosno pogrba Nedid, smatra srcem vrhunskog odabira. Pastuvi koji su dolazili iz drugih krajeva nerado su korišćeni kao primeri, bez obzira koliko su bili izdržljivi i lepo građeni.

Blizak „rodak“ sirijskom je bagdaski konj kojeg su u regionu nekadašnjeg Konstantinopolja (današnjeg Instambula), čak i više cenili od prethodnog. Bez dvoumljenja, on i deluje plemenitije ali kao što je tvrdio nekadašnji veliki poznavalac arapskih konja grof Vorangel – u Evropi su zbog tanjih nogu teško našli pristalice.

„Turkmenski“ ili, drugim rečima, „kurdski“ konj kojeg su uzgajali azijski nomadi – Turkmene, Kurdi, Druzi, Maroniti, Armeni i Turci i u najstarija vremena, bio je čuven pod zajedničkim nazivom „kapadokijski“. Pored persijskih i mongolskih konja, u njegovoj krvi teče i deo arabeske, pa među jedinkama ima manjih različitosti. Jedan poznati evropski bogataš i poznavalac konja je, otišavši kod sultana da kupi nekoliko pastuva i kobila, među mnogim gizdavim araberima sa Nedžda odabrao većinu kurdskih konja. Oni se razlikuju po nešto dužim nogama i dužem vratu. Ovakvih turkmenskih, odnosno kurdskih konja je zasigurno veliki broj stigao u Evropu kao arapski punokrvni konj upravo zbog nepoznavanja rase, koje su među Arapima odgajane. Tako je nemačka ergela u Nojštatu za pedijera – osnivača kupila upravo turkmenskog pastuva. Majan-ata. Ovaj drugi deo njegovog imena pomalo nas podseća na jezično nasleđe pet vekovne dominacije osmanlija.

Medusobnim ukrštanjem turkmenskog arapskih konja nastao je jedan zaista plemenit „karabaško“ konj. To je izuzetno čvrsti konj, srednjeg volumena, vrlo malih zubi; konj koji je zastupljen u ogromnom regionu Kavkaza. Može se reći da je za azijsko konjogojstvo on nekada bio isto što i engleski punokrvnjak za evropsko.

U Egiptu i dolini Nila nije bilo tako značajnog uzgoja kao u već pomenutim regionima. Izuzev, možda nekada poiznate se „dongol“ koju je karakterisalo krupno telo, visine 160-180 cm, sa pomalo koštanom i vranom bojom. Predstavljao je pravi tip ka evropskim rasama. Na žalost, odavno je pred izumiranjem, što je svakako velika šteta, ako znamo da su u Velikoj Britaniji uveženi krupniji primerici ukrštanja engleskim punokrvnjakom, iz čega je nastao izvrstan lovački konj, visoke akcije, i izuzetno izdržljiv.

Politička istorija novijeg doba je mnogo toga zamutila, pa je tako u mnogim regionima, nekada poznatim po uzgoju najboljih konja na svetu, plemenit konj zamenjen je jeftinijim brdskim, loše hranjenim konjima. Moramo prihvatiti da su nas Kurdi, Jermeni, Turkmene, Druzi i narod sa nesretnog Kavkaza imali itekako mnogo šta naučiti o uzgoju konja.

(t. m.)

rizmi

...oć je kao žarulja; što se više pali
...brže pregara.

...rudita, bez esencijalnog intelek-
...tkuje prepunom magacinu u ne-

...rznja je jedan od dubinomjera
...h osjećanja.

...ovječanstvo? Hm... to je kompo-
...ovječnosti i nečovječnosti.

...ko se balvana laća – trn ga ubode!

Željko Skenderović

...ma je dovoljno da znate za nas

FUNERO

...ivatno pogrebno poduzeće

...Subotica, Karadorđev put 1

...telefon: (danonoćno): 024/51-514

...Bajmok, JNA 3 (u cvjećarnici „Ma-

...") telefon (danonoćno): 024/762-024

...Palić, Joó Lajos 18 (u cvjećarnici

...idea"), telefon: 024/752-759

...Horgoš, Borisa Kidriča 7, telefon

...noćno): 024/792-202

...Novi Kneževac, Maršala Tita 16

Oblici i

veličina

Govoriti o obliku
poštanske marke ne po-
drazumijeva samo motiv

...li crteža, već se oblikom smatra cijela
...onako kako se ona može izdvojiti iz
...kog arka. Format, odnosno oblik
...nema uvijek isti, pravilni geometrij-
...k – često i nepravilan, jer crtež marke
...e prostirati preko više pojedinačnih
...tj. nekoliko maraka čine cjelinu
...motiva ili crteža. Često nailazimo na
...u obliku trokuta u ležećem položaju,
...one s vrhom na dolje. Osmokutne,
...e u obliku rombe su isto tako često
...među izdanjima pojedinih „egzo-
...zemalja. Nije rijedak slučaj ni marke
...u kruga ili pravilnog četverokuta. U
...rijeme prigodne marke, koje pred-
...povijesne motive ili veće slike nekih
...skih predjela ili velika monumental-
...rska djela, često se pojavljuju u naj-

OPET

PRIVARENI

Čujem zvonja-
vu gvožđa iz
komšiluka tako da

...sva zvona zvone. Nisu valjda gospodin plebanoš
...bacili kašiku? Ko to zna. Na ovu vrućinu svašta
...se mož trevit. Al friško dođem sebi i skontam da
...to Pajo orca kalapačom po kombaju. Proku-
...kučkujem kroz tarabe, kad ima šta i vidit: Pajo
...šmrca, pcuje ko kočijaš i vošti velikim kalapačom
...po rezervaru od kombaja ko da nije njegov.

– Pajo! – dreknem – Pajel ti ova vražja sparina
...obarila mozak?

Pajo se trgne, i čisto ko dode sebi. Uprašenim
i tavatoškim rukama otare prvo onu veliku
budžastu i crvenu njušku, kažiprstom ocidi znoj
s obrva koje više liče na šemflik u mrginju, pljune
ko patak od mladog graška, pa će polak bisno, a
polak kroz plač:

– Samo si mi ti još falio da tiraš sprdnju s
čovikom u nevolji.

Vidim ja da je negro odno huncušag, pa ću, al
sad već, uozbilj:

– Divani, komšija. Ako triba pomoć, tu sam.
Pa na poslitku, zašto služe komšije?

– Da se sprdaju i raduju tuđoj nevolji. – sad
će i Pajo već veselije, al keči opankom kalapač,
drekne i opcuje. A koga bi, već državu.

– Idi u očin! – nakostrišim se sad ja – Ako te
kečim u gujcu, odletičeš dalje neg ovaj tvoj kala-
pač! Kaži šta te žulja?

– Nafta!

– Pa imam ja. I to one dobre, mađarske.

– Fala lipo, znam te. Ti bi vragu odro kožu s
leđa samo ako ostiš da je u nevolji.

Ovo mi baš i nije bilo pod brk, al proguto sam
ko pulin.

– Ajde, de. Pa nećemo se valjda žagat? Tebi
ću dat jeptinije.

– Ta imam ja naftu. Al imo bi i više da nisu
nike opajdare, kako da krstim one što su na svu
zemlju digli bonove, i to po 30 litara, a imadu
jedva frtalj od tog. Ja ko magarac: uzo pošteno.
Samo na žito i ječam, i još ko imam kada. Nek se
izredaju prvo ovi sitni upravaši i arendaši. Hej,
pa ja imam što mog, što ženinog, što vraćenog,
pa arende oko sto jutara žita. Po sata su mi
odbrojavali bonove. Al valjda ću doznat ko su ti
što su digli bonove. Ta ne samo bonove, već i
naftu na ovu zemlju. Al će letit perje! A ja vo...

– Ko i obično. – žagnem ga, a on me pogleda
tako da je misto očivi imo wile cigurno bi me
proburažijo. Al ne kaže ni „a“, već nastavi:

– ... Čeko i sad se gospoda dositila, apcigovali
mi 10 litara po ektaru. Znaš ti da je to skoro pet
buradi, pet dana vršidbe.

– Stani, Pajo. Ako nemaš ladnog, ajd kod
mene pa da divanimo ko ljudi.

– Ko da samo ti imaš ladnog! Ženo! – prodere
se ko nečastivi s dnola pakla – Donesi dva piva. Dva
ti kalapača! – i udri po začepu rezervara. Ovaj
otpadne ko suvi vlat, a Pajo misto da opcuje, još se
i nasmije, pa će:

– Fala Bogu, otvorio sam ga.

Taki je blažen izraz dobio da sam se već po-
plašio devetnice svi svetima. A onda nema piva.
Da ga zbunim, kažem:

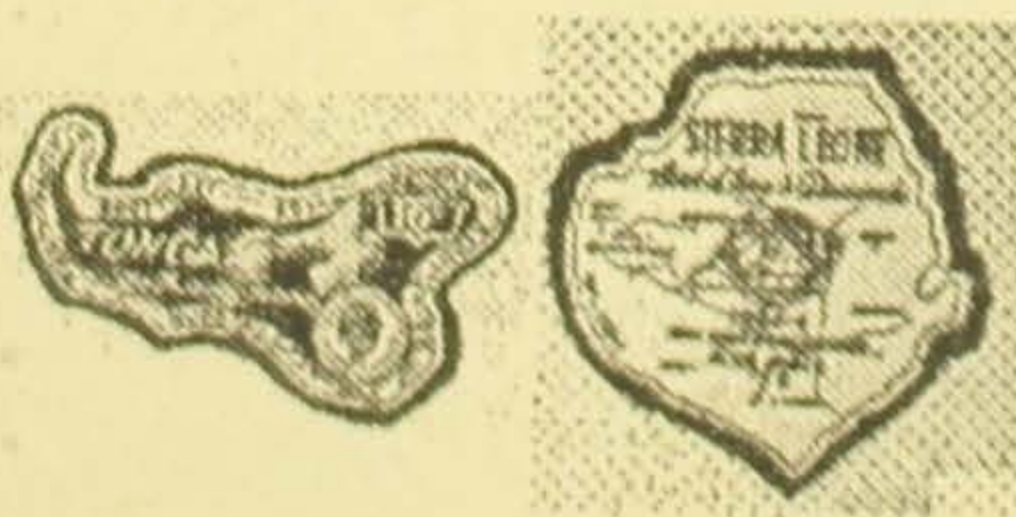
– Pa ti bi tako one koji su uspili privarit
državu? Pa nisu je oni privarili. Samo su na pri-
varu uzeli mrvu od kolača koji njim po ljuckim i
Božjim zakonima pripada. Pa jel ne vidiš da
država baš to i oće: **da leti perje!** Al da ona ne
budne kriva za to.

No, Pajo me više nije slušo. Natego je ladno
pivo i sav sričan što je otvorio rezervar, počo livat
naftu u kombaj. Ja popio pivo, bacio bocu u
travu, pa „zbogom“ i očo na moj salaš.

Grga

neobičnijim oblicima, jer smatraju projek-
tanti i estetičari da se time postiže bolji do-
jam crteža ili detalja nekog motiva.

Kuriozitet marke male afričke državice
Sierra Leone iz 1964. godine je da je marku
neobična oblika – kojom je predstavljen
obris ove male državice – kupio ministar
komunikacija, što je bilo dovoljan znak sa-

kupljačima da će ova marka, moguće, biti
jednog dana interesantna, i marka je za veo-
ma kratko vrijeme razgrabljena i danas
predstavlja jedan od rariteta ove zemlje.

Marke male državice Tonga – prijateljska
zemlja – u Polineziji imaju nepravilan oblik
ili još interesantnije: oblik metalnog novca i
svojim izgledom liče na zlatnik. Zupci na

ovim markama koje su često na samoljeplji-
vom papiru, ostaju na podlozi i samo su
ukras, a marka je ostala bez zubaca i lijepi
se na poštansku vrijednosnicu.

Veličina marke isto tako varira. Najman-
ja je izdata u Meklenburgu 1856. (njemačka
državica XIX. stoljeća na obali Baltika) u
veličini 12 x 12 mm, tj. svega 1,44 četvorna
centimetra. Nasuprot njoj Sovjetski Savez je
1962. izdao najveću marku: 150 X 70 mm,
tj. 105 četvorni centimetara, veću od naj-
manje 73 puta.

Bez obzira na pokušaje standardizacije i
danas se izdaju najneobičnije marke. Tako
npr. u obliku male gramofonske ploče, ste-
reostopske, trodimenzionalne, reljefne, pa
čak i aromatizirane.

Stereotiskom je tiskana marka Italije pri-
likom njenog prijema u Ujedinjene narode
i trodimenzionalni lik se mogao vidjeti samo
kroz specijalne naočari, ali na žalost prodava-
vači maraka nisu uz svaku marku dijelili
očale već ste ih morali kupovati po prilično
„paprenoj“ cijeni. Sic itur ad astra! Filatelista
kupuje svašta da bi zbirke bile kompletne!

Ljudevit Vujković Lamić

Iz starog tiska

Srića u nesrići

Dva prijatelja se razgovaraju u Pučkoj kasini:

- Prijatelju, oženio sam se.
- Čestitam.
- Ali žena mi je matora i gadna.
- Primi saučešće.
- Ali donila mi je jednu lipu veliku kuću.
- Čestitam.

- Ali kuća je izgorila.
- Primi saučešće.
- Ali u njoj je izgorila i moja žena.
- Čestitam.

Rebus

Upotrijebljena odila kupuje po najvišoj cini Kohajda. Upotrijebljena odila prodaje po najnižoj cini Kohajda. Od čega ovaj Kohajda živi?

Bunjevačko žackalo, 1940.

S bonovima bez žetve

Nemoćni da i jedan posao ozbiljno privedu kraju, ali, mora se priznati, s velikom & golemom željom da se to ipak dogodi, organi naše državne tvorevine svojom akcijom, simbolično u plebsu prozvanom „Seljaku bonove, s puno različitih i u što većoj mogućoj mjeri kontradiktornih informacija, ipak dati”, unijeli su razdragana osjećanja kod ionako već presretnih seljaka, koji još uvijek, zamislite čudo, obrađuju zemlju. Brižljivo nepripremljena ova se akcija pripremljeno sprovodila cijelih dvadesetak dana više nego što traju ukupni poslovi žetve (netko bi cinično dobacio i nešto više od dva puta), uz punu & svečanu podršku tzv. medija koji savjesno informiraju građanstvo. Istina, s različitih strana istine. Izložen medijskoj paljbi, raščerupan je seljak u svojoj radosti iščekivanja obećanih, dobijenih, pa vraćenih, pa dobijenih uz potvrdu, pa vraćenih bez potvrde, pa oduzetih zbog lažne izjave, pa poništenih, ipak kupio naftu na crno, i glede & unatoč silnoj manifestiranoj brizi države, kao i njenih organa, i pokazanim predviđanjima, ipak uspio posao privedi kraju. Na iznenađenje svih.

Isprika

U prošlom broju „Žiga”, u tekstu „Svjesni frenutka”, tehničkom omaskom je prelijevano navođenja funkcionara izostalo ime do predsjednika Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo” g. Laze Vojnić Hajduka i tajnika g. Josipa Kujundžića.

Život je drugdje

Gledajući s distance od 100 godina moglo bi se zaključiti da smo, s obzirom na broj institucija, sredina u kojoj kulturni događaji na visokoj razini nisu rijetki. Za takvo postojanje gnuće sada vrijede sljedeća pravila:

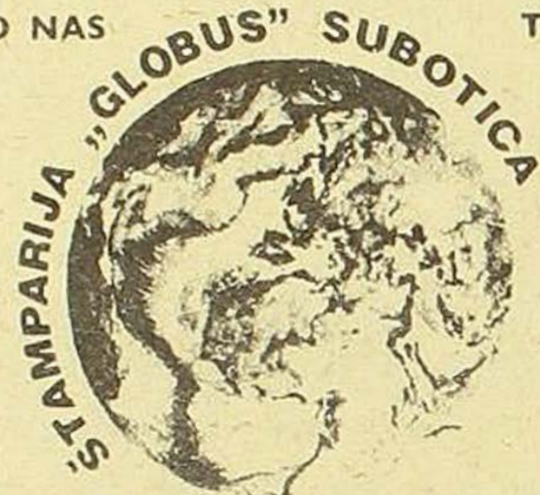
1. Osnovati instituciju i podijeliti na odjele, pododjele, podpododjele...
  2. Staviti na čelo znamenite osobe, i napraviti kvalitetan plan rada.
  3. Održavati redovite sastanke sekcije da bi se dogovorili o sastanku na kojem će se dogovoriti o rješavanju problema koji su vezani za problematiku same stvari.
  4. Nipošto ne surađivati ni sa kim (je tako prijeti opasnost da se stvar bolje i brže privede kraju).
  5. Obavezno se podijeliti u neprijateljske tabore (naši i njihovi) s tim da su njihovi uvijek blijak!
(specijalni naputak za pravilo br. 5.: prema njima se tako i ponašati)
  6. Da bi okamenjene monumentalne i kolosalne institucije imale dinamiku poželjno je da se i unutar njih stvore tabori.
- Ali hvala Bogu, i nedavna promocija kazete Subotičkog tamburaškog orkestra kazuje da se život odvija drugdje.

Prilika i slika

Da li od manjka muke ili suviška novca dobivenim za otkup ovogodišnjega roda čovjeku se s(nuždilo).

ŠTAMPAJTE KOD NAS

- VIZIT KARTE
- POZIVNICE
- POSMRTNICE
- PLAKATE
- PROSPEKTE
- KATALOC
- NALEPNICe
- OBRASCE
- KNJIGE
- NOVINE

TELEFON: (024) 51-202

- KARTONSKU AMBALAŽU
- PAPIRNU AMBALAŽU (KESICE)
- OSTALU ROBU PO NARUDŽBI
- TIPO
- OFSET
- SITO ŠTAMPA

Foto izložba

Izložba fotografija na temu žetve pod nazivom „Jedan ris” autora Ljudevita Vujkovića Lamića biti će otvorena 20. srpnja 1995. godine u prostorijama Gerontološkog centra II u ulici Žarka Zrenjanina 7. Izložba je otvorena svakoga dana od 10 do 16 sati do 31. kolovoza.

Bunjevačka narodna pripovijetka

Dida se pomadžario, baba pobunjevčila

Dida svratio u mijanu da fićokom rakije zagrije dušu, kad tamo drugi didak.

— Sto ciganski' godina te nisam vidio — onaj ga oma posio za astal. — Pa šta mi radiš?

— Poranio, pa gustiram kako je Bog mogo ovako stvorit svit? Sve naopako. Eto, moja baba popije fićok rakije pa jezik u nje klepeće cili dan, a ja popijem pet-šest pa se jezik sav udruveni.

— E, tako je to, tako, kad čovik omatori onda se sve okrene naopako. Stipane brate.

Onaj ga pogedo popriko:

— Nisam ja više Stipan.

— Da šta si? Nisi se valda iskrstio?

— Iskrstio se nisam, al sam se pomadžario. Ja se sad zovem Tibi

— Otkad?

— Otkad se moja Madžarica pobunjevčila.

— Ko — tvoja baba Julča?!

— E, nije ona više Julča. Postala je Jaga.

— E, pa onda ste vi kvit i cigurno živite lipo ko i prija.

— Još i lipče. Drugo ni ne radi, moja baba po cili dan samo o me vodi brigu. Čim oči otvori, jezik već radi. Kaže mi: ti — bi mogo nalo vatru, ti — bi mogo donet vode, Ti — bi mogo pomest isprid ku Tako je Tibi. A njezinim drugama se fali: ja — ga tiram da naloži vatru ja — ga tiram rad vode, ja — ga tiram da pomete. Eto, tako je ona postala Jaga.

Kazivala: Bara Zelić, rođena Kujundžić, Subotica

Zabilježio i obradio: Balint Vujkov